

LA NOSTRA TERRA

MALLORCA

MARÇ

1936

ANY IX

NÚM. 97

LLIBRERIA POLITECNICA

MOLT ASSORTIDA EN OBRES
EN LA NOSTRA LLENGUA

C. MAURA, 3 I 5 -- AP. 102
TELÉFON 2922

PER TREBALLS D'IMPRESA
DIRIGIU-VOS A LA MATEIXA O
AL SEU TALLER TIPOGRAFIC

C. BEATRIU DE PINÓS, 117
TELÉFON 2922

CIUTAT DE MALLORCA

DISPONIBLE

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LA RESTAURACIÓ DE L'AUTONOMIA

No és el paper d'aquesta revista, com bé sabem els nostres lectors, parlar de política. Sobretot en el sentit corrent de la paraula. En un sentit més elevat, que no és el de lluita de partits, de la confrontació de programes, dels apassionaments personalistes, LA NOSTRA TERRA té certament la seva política, que és tant com dir les seves directrius espirituals sobre l'orientació i estructuració de la cosa pública, i a aquest ideal seu pretén d'ésser i mostrar-se fidel en tot moment.

Per aquesta fidelitat ens alegràrem un dia de la votació per les Corts Constituents de l'Autonomia de Catalunya. Per aquest sentir comentàrem els fets de l'octubre de 1934 i les seves conseqüències, i lamentàrem que de resultes dels mateixos fets fos castigat indignament, sense raó ni dret, tot un poble. I és en virtut de la mateixa fidelitat als que creim honradament elevats ideals de bon govern dels pobles, que ens pertoca alegrar-nos avui de la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals del passat 5 de març, que resolva definitivament el recurs interposat pel Vice-president del Parlament Català Sr. A. Martínez Domingo, contra la constitucionalitat de la Llei de 2 de gener de 1935.

Per aquella llei, injusta, manifestament impolítica i ara declarada, amb excessiu retard, inconstitucional, era suspesa la vigència de l'Es-tatut autonòmic de Catalunya. La recent sentència del més alt Tribunal

polític de l'Estat espanyol ha tancat el parèntesi obert per aquella llei, anomenada del règim transitori, i retorna a Catalunya els drets constitucionals i la plena vigència del seu Estatut, al mateix temps que marca una orientació en el futur polític de la República que la revesteix de superior transcendència.

Té la seva innegable transcendència el fet de declarar que les lleis estatutàries són de naturalesa constitucional i que no poden, per tant, ésser modificades com una llei qualsevol per la simple voluntat de la majoria d'unes Corts ordinàries. El Tribunal de Garanties ha vingut a donar, com es digué en la defensa del recurs pel Sr. Ossorio i Gallardo, una severa lliçó a les Corts, que s'extralimitaren en l'exercici de les seves facultats. Aquesta vegada el dit tribunal, en complir la seva pròpia missió jurídica, supervisora de tota infracció constitucional, marca jurisprudència i reafirma la migrada orientació autonòmica de la Constitució vigent, respecte al reconeixement de la personalitat integral del pobles que formen el conjunt de la República espanyola.

MINISTERIO DE CULTURA

Don Joan Rosselló de So'n Forteza *)

PER honorar la memòria d'aquell home bo, d'aquell esperit selecte, d'aquell cor enamorat d'ideal que fou D. Joan Rosselló de So'n Forteza, heu volgut que jo vos ne parlàs una estona. Vosaltres sabreu per què, que jo no. Si no fos estat que es tractava d'un homenatge íntim, quasi filial, on hi sobra l'eloqüència i només hi cal devoció, estigueu ben segurs que m'hi hauria negat en rudes, no solament per incompetència meva sinó també per temor de desplaure al seu esperit, qui en vida tant avorria l'exhibicionisme i la lloança cridanera; però ací, en família espiritual, en confiança de cor endolat qui es rebeja voluptuosament en l'enyorança, pensí que hi esqueia, i que m'hi permetrieu, l'esplai qui alleuja i consola, que és el qui s'esfulla una mica a la aventura, una mica sense ilació, una mica desigual, segons la arítmia emotiva del cor. I ve-us ací la raó motiva de la meva presència.

Coneguí, literàriament, D. Joan Rosselló quan jo era estudiant. Ho record ben bé. A la sala de patges del palau episcopal, en hores de lleure, caigueren en mans meves les *Visions boiroses de la Vall Sacorrada*, publicades a «La Roqueta», i més tard incorporades al «Manyoc de fruita mallorquina» sota el nom de *La llegenda del vell palau*.

L'autor, desconegut per mi, s'orientava francament vers la prosa descriptiva, més ben dit, volava àgilment dins l'immensitat d'aquest gènere literari, gairebé nou a Mallorca en llengua nostrada, amb sentiment viu de la natura, amb compenetració espiritual amb el món que l'envoltava, amb poder d'evocació prou remarcable.

No cal dir-vos com em colpiren i m'atregueren aquelles *Visions* ni amb quin afany cercava i llegia la producció literària de Don Joan. De llavors data la meva admiració i devoció per a ell, que,

* Discurs necrològic llegit en la vetllada organitzada per l'Associació per la Cultura de Mallorca dia 5 de març.

pocs anys després, arribaren a la plena quan vaig poder ensaborir a les totes aquell "Manyoc de fruita mallorquina" gustós i dolç, publicat l'any 1903. L'autor recalava definitivament en el ruralisme, en el significat millor de la paraula. El seu conjur animava tota l'obra morta de la pagesia, i la seva fina sensibilitat en copsava la vida secreta, la poesia íntima, el col·loqui mut que l'autor entenia com si l'oís amb veu articulada. Les coses considerades humils, els actes quotidians, la monotonia de la vida pagesa, li eren fonts d'inspiració, perquè bé sabia que de coses humils no n'hi ha en la natura; que la feina diària és una espècie de ritu, com una recitació diurna de l'ofici religiós del treball; que la monotonia és un contatge urbà qui no s'encomana a la pagesia. I jo, pagès foraviler, fill i net, besnet i rebesnet de pagesos masovers, qui també sentia glatir dins mi mateix, d'una manera confusa i caòtica, l'encís de la terra i de la natura, la solemnitat del treball camperol, la tragèdia de la calamitat meteorològica, la simfonia dels esplets, la germinació pullulant d'una gama variadíssima de belleses rústegues, sobtadament veia el misteri, qui glatia dins mi, descloure's amb escriu davant mi al contacte senzill i natural, de la mà destra, fada benèfica, de Don Joan.

Són realment emotius els quadres estojats dins aquell llibre. Aquella *Tafona* tan amorosament pintada, les suggestives evocacions de minyonia en els retauls titolats *De quan jo era nin* i *Sant Antoni de Viana*, les belles fantasies de *Cohanegra* i *La llegenda del vell palau*, la pau i repòs *Del coster*, la melangia dolça *De la muntanya* i agredolça dels emocionants *Cants de rossinyol*, són temes novells, rics de bonhomia patriarcal i de substància bella, plens de delicadeses que basten i sobren per classificar l'autor com a poeta. Adhuc les dimensions dels temes semblen més adients al vers que a la prosa; però tot i que D. Joan Rosselló, amic i condeixeble de Mn. Costa i Llobera; amic i parent de D. Joan Alcover, els dos grans mestres, i amic apassionat de Maria Antònia Salvà, era un admirador devot de la forma rimada, tengué el bon encert de triar la prosa per plasmar les seves concepcions poètiques, devenint així un escriptor de cap de brot, el nostre primer prosista, quan, altrament, perillava de no passar de poeta mediocre, no tenint vocació innata al vers, element necessari i complementari de l'obra poètica perfecta. *Poëta nascitur* té definit encertadament el preceptista llatí, i hom no pot contrariar la natura impunement. La poesia comprèn dos elements integrants: matèria i forma poètica,

i el nom de poeta, per tant, no pot aplicar-se ajustadament més que al productor de substància poètica, envasada dins una forma també poètica: el vers. La manca o defecte d'un dels dos elements destrueix i anixila el poeta; i D. Joan mateix ens dirà, més tard, que ell no sabia versificar.

Poc temps després publicà «En Rupit», el primer assaig de novel·la rural mallorquina. Conté belles descripcions; el paisatge s'hi desplega amb la lluminosa magnificència i la decoració clàssica de la nostra terra, tan cares als pintors i als hostes qui ens visiten; hi ha observacions psicològiques de gran justesa i encerts positius d'artista; però el conjunt no deixà l'autor satisfet. Potser trobava l'acció massa llisa, el diàleg massa pobre, la concepció no massa opulent o mestost mínvola. Ens sembla que fou un assaig fet a impugnes dels amics i admiradors, i àdhuc par que se'n vulla exculpar quan, en el discurs presidencial dels Jocs de Viladrau (1905), amb aquella modèstia seva tan sincera i encativadora, ens diu: «Me costa molta pena crear res, i fins me seria impossible inventar una acció llarga i complicada, i sostenir-la molt de temps, mantenir viu l'interés del lector, sense perjudicar la veritat i la bellesa; sobretot, si la gent s'ha d'expressar com pertany i amb llur conversa, desenrotllar-la degudament, produint vertadera emoció estètica. Vet-aquí perquè no puc emprendre, amb probabilitats de bon èxit, la novel·la mallorquina, com m'han aconsellat els crítics més acostats i benèvols, i, menys encara, assajar cap de les formes dramàtiques conegudes». Fins aquí són paraules seves. Crec que hi ha un fons de veritat relativa en aquestes afirmacions; però també estic ben convençut que si D. Joan hagués començat a escriure d'hora, la realitat les hauria desmentides. Ell, en bona veritat, tenia tremp d'escriptor i observació aguda de psicòleg, i sentiment viu de la natura, i fina percepció de la bellesa, i conexença dels contrastes, elements constitutius de la novel·la i el drama. Ara que la tardania, així com mínvola els esplets del camp i enrigideix els membres del cos, així també captura les facultats artístiques, que reclamen iniciació d'hora i gimnàsia disciplinada per a gaudir de flexibilitat operant. Bé em retreureu casos contraris a la meva tesi; però si els considereu bé, veureu que són excepcions. L'època normal de la producció humana, no comença pas a la cinquantena, i si hi començà en el nostre cas i encara produí tan bona fruita, quina seria estada la de virilitat exhuberant?

Altra manifestació de la seva activitat literària és la sèrie de

treballs publicats sota el nom de «Ruralisme» en un volumet publicat per la *Biblioteca Popular «l'Avenç»*, de Barcelona. Aquest aval tot sol ja basta per demostrar la seva importància. Són discursos i conferències, bellament escrites, on destrena la seva teoria literària del ruralisme amb punts de vista personals i interessants, especialment en l'esmentat discurs dels Jocs Florals de Viladrau, que presidí l'any 1905. Es un document d'autohistòria i d'autocrítica literària. Qualifica la seva producció de «Brosta tardana» i ens n'explica la gènesi i l'ideal, inassolit en la seva modèstia. Oïu-lo: «Fa sis o set anys, diu, el temps passava per a mi com la falç per l'ampla planura d'espigats camps de blat, sense deixar en la meva ànima més que rostolls iguals i ressecs. El cap ja em blanquejava, tot contemplant, sens definit propòsit, els diferents aspectes de *les obres i els dies*, segons l'expressió de l'antic poeta que en Costa retreu, quan un setmanari mallorquí va suggerir-me, en bona hora, l'idea de descriure la vella tafona del casal de mos pares, per mi tan suggestiva i plena d'encant, i d'enviar *anònimament* l'article a dita revista». «A la vora de mig segle feia el primer treball literari. Què en podia esperar?» «...aquell i els altres treballs que eixiren després a llum m'han entretingut agradablement belles estones, donant-me alegries i goigs mai sentits. Veieu com hi ha gent bona de contentar». «Es ben cert—segueix—que sempre havia estimada la bellesa, però els meus amors eren platònics. Les lectures literàries i poètiques, fetes sense ordre ni direcció precisa, cercant només l'entreteniment de l'hora, havien omplert bona part de ma vida. Sentia l'encís de les belles arts. La naturalesa m'atreia: el paisatge, amb sos canvis de llum i de color; la pagesia, amb sos treballs i belles usances; i els records de nin, més intensos com més llunyedans, nodrien la meva ànima de poesia viscuda, a la qual sols faltava l'expressió oportuna. Si hagués sabut versificar, sospit que la vena poètica hauria brollat al seu degut temps; però sentia íntimament que m'estava privat aquest goig dels escollits. Crec que allò que anomenen prosa poètica és una forma híbrida i impura. Sols vaig adoptar-la per impossibilitat d'assolir l'exquisida i virginal perfecció rítmica versificada».

(Permeteu-me aquí un parèntesi. Jo no compartia aquest criteri, i en les nostres converses lleugeres i volanderes de *re literaria*, sostenia que el període rítmic de la prosa sona prou bé a l'orella de tothom, i que era tan pur i llegítim com qualsevol altra manifestació artística. Adhuc li deia que més plavia al meu gust

de pagès, l'arbre escabellat de la muntanya, que la planta retallada del jardí. Amb tot, no el convencia, i potser ell tenia raó).

Continua ell, dient: «Venturosament per a mi, la prosa permet majors caigudes, i s'hi toleren millor els més crus vulgarismes. Fins, oblidant-los ben sovint, se compten un a un tots els encerts: les frases gràfiques i sentides, el bon llenguatge, la veritat, la justesa, el diàleg viu i escaient, tot fa garba. Això és estada la meva sort.»

Fins ací són paraules seves. El quadre és bo, però una mica pàl·lid de modèstia. Reforçau els tons fluixos, enverniquau-lo i donau-li la llum de veritat que cal, i tendreu la *vera effigies* de l'escriptor, viva i bategant, com jo no la us sabria pintar ni de lluny.

Encara no fineix aquí l'activitat literària de D. Joan. Traduí, del francès, una sèrie de contes ruralistes russos, o, més ben dit, txeco-eslovacs, publicats en revistes d'ací i d'allà. Potser llur frescor originària se mustia una mica en passar del rus al francès i del francès al català; però així i tot és ben notable el bon encert i la bella prosa de la retraducció.

Tal és, perfilat grosserament, l'*opus* literari de D. Joan Rosselló. Em guardaré prou de intentar, ni que fos un assaig lleuger de crítica de la seva obra: primera, perquè no en sé: segona, perquè... Una vegada en Llorenç Riber, quan érem estudiants, sortí enfurimat de la classe de Teologia perquè el professor, bon teòleg, deien, però de gust artístic prou gruixat i de maneres poc suaus, havia profanada una de les flors més belles de la Sagrada Escripura, amb una anàlisi filosòfica, literàriament brutal. La crítica literària gairebé sempre té per a mi aquesta brutalitat. Qui retreuria a una mare les tares o la lletjor dels seus fills? Sovint, però, peca per l'extrem contrari: la llagoteria, i ben clares vegades és justa i equànime. Jo em limit a «m'agrada» o «no m'agrada»: si em plau, prenc, si em desplaui, deix. I ja us he dit amb quina llepolia m'afuava a la rica prosa de D. Joan.

Si adreçàs el meu pobre parlament a gent externa, qui just conegués l'escriptor, m'hauria d'aturar aquí; però, amics personals seus, com fóreu la majoria, vosaltres coneguéreu un altre D. Joan, l'home ple de bonesa, l'amic coralment obsequiós, el senyor atentíssim i cortès. Permeteu-me, doncs, divagar una estoneta més encara. Seré curt.

No record com ni quan ni on el vaig conèixer personalment. Havia

d'ésser devers l'any 1908, quan ell ja no escrivia gaire, quan jo tot just començava a esborrinyar paper. Lo que si recort ben bé és la forta simpatia que m'inspirà de bona hora. El seu físic sanítós i atraient, la seva bondat ingènita, el seu capteniment delicadíssim qui us revelava totes les virtuts cristianes, domèstiques i socials del pagès amb la proceritat del senyor, formaven un encís irresistible on quèieu presos totduna i definitivament.

La seva hospitalitat depassava la mesura. Ho vaig comprovar personalment, més tard, en vàries ocasions. En una d'elles, uns quants companys, alguns quasi desconeguts d'ell, volguérem pujar al Castell d'Alaró. Ens rebé a So'n Forteza esplèndidament, i la seva previsió fou tan complida i cordial i minuciosa, que dubt que una mare l'hagués poguda superar. Es ver que el secundava, amantent i dolça, la seva muller, la boníssima Dona Angela, però això només demostra que l'hospitalitat era una religió en aquella casa.

La seva conversació, en el doble significat etimològic de tracte i col·loqui, era altament agradable i cordial. Tenia el do de la conversa fàcil, del discórrer discret, de la varietat amena amb una efusió cor-robadora. Art i natura, somnis i realitats, història i política, pagesia i urbanisme, actualitat i avior, teòrica i pràctica, tot ho cernia en el prim cedàs del seu gust delicat i vos ho servia en amable passatemp. I si us sorprenia en hores de febre productora, tabuixats per una preocupació o per un neguit, s'interessava per les vostres coses i les vostres dèries amb tanta cura i afany com si fossen seves pròpies: vos donava un bon consell, vos mostrava una via oblidada o desconeguda, posava la seva experiència i la seva activitat a la vostra disposició, sense reserves, totalment, amorosament. Ell mateix ens diu, en la *Introducció* al «Manyoc de fruita mallorquina» que, exercint d'advocat, sempre arribava a fer transigir les parts. Ell ho atribueix a poca vocació per a la carrera. Crec que realment no n'hi tenia massa, però també sé cert que per a fer *compostura* havia de desplegar una activitat i havia de fer un treball, d'advoció precisament i a més de diplomàcia, per convèncer les parts litigants, molt superior al que calia per convèncer el jutge. Això em fa creure que el motiu principal que l'empenyia a l'avinença era la seva bondat innata, qui no podia consentir als perjudicis que sempre deriven dels plets, sabent prou bé que, a més de discòrdies entre famílies, el vençut en surt despullat i el vencedor, vestit de paper sellat, segons expressió gràfica d'un professor de l'Universitat de Barcelona. I les asprors que llimà,

les antinòmies que resolgué, les voluntats que concordà, fora de la professió, qui les sap? ni qui les comptaria?

Però on realment vessava la bondat del seu cor, era en el cenacle august de l'amistat: vessava de ple i vessava de bull. La fretura de l'amic era fretura seva, el desig de l'amic el conturbava i si dependia d'ell,—ho sé per experiència personal—sense dir-vos res, el satisfieia. Adhuc s'esdevengué cas de violar normes estretes de conducta, que s'havia imposades voluntàriament, no per complaire, només, a un amic, sinó per complaire'l amb sobreabundància.

M'està vedat d'entrar en el santuari íntim de les seves afeccions familiars i domèstiques. En trobareu espurnes i llampecs en els *Cants de rossinyol*. Caldria mesurar tota l'extensió i fondària de la seva finíssima sensibilitat per a fer-ne l'estim just i cabal.

I precisament, aquesta sensibilitat de l'esperit és la clau de la vida i l'obra extrínseca de D. Joan Rosselló. Ella fou la que li mostrà un ideal de bellesa en tots els ordes de la vida, i se'n enamorà apassionadament; però quan la realitat crua trabucava aquells ideals, la seva ànima delicada en sofria una pèrdua vital, àdhuc par que s'atrofiàs la facultat sensitiva corresponent, i acopava les ales i se recloïa dins si mateixa, servant-los encara culte íntim i secret, però perduda la fe en llur poder taumaturg que no podia vèncer la dolentia o la incomprensió dels homes. Només se salvà d'aquell naufragi l'ideal religiós d'amor a Déu i al germà proïsme, de pràctica del bé i tranquil·litat de consciència qui només depèn de la gràcia de Déu i de la correspondència personal nostra, independentment del concurs d'altri. A quin grau havia arribat ho deixen endevinar les paraules que digué després de rebut devotament el sant Viàtic: «Ara ja puc perdre el cap». Era la renúncia més preuada de si mateix, de lo més personal seu.

Aquest és el meu D. Joan Rosselló complet, el que m'honorava de conèixer i qui no desdenyia la meva amistat. Nigú sap com em dolia de no poder frequentar més sovint la seva conversa: les meves ocupacions i més encara la molesta dificultat física de sostenir diàleg m'ho impedia; però mai se refredaren ni minvaren gens la meva devoció i veneració a ell. Anima casta, pura, ingènua; ànima exquisida, noble, senyorívola; ànima bona, amorosa, votada a Déu, a la família, a l'amistat, a la bellesa. Es ben d'enyorar!

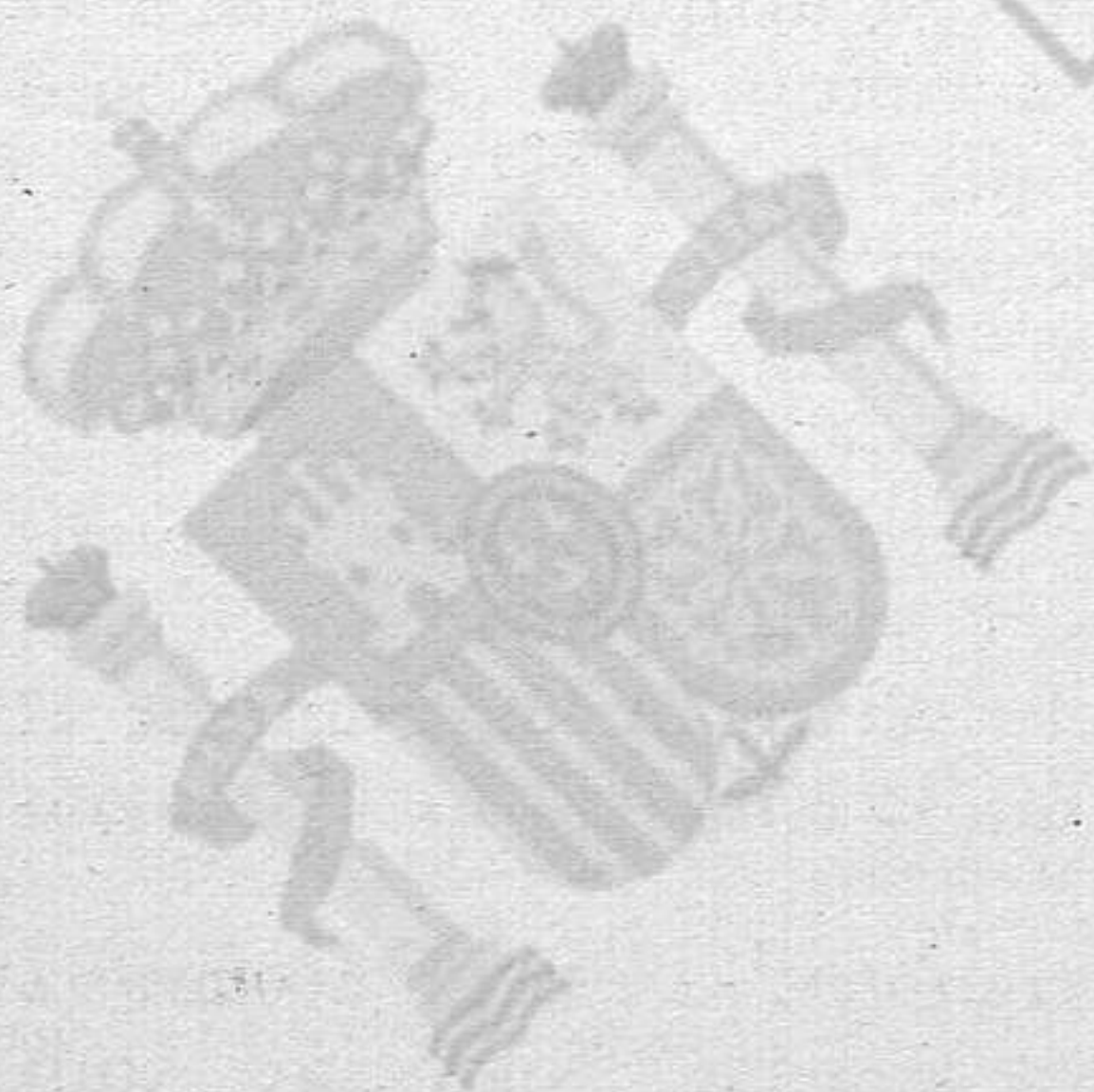
La seva producció literària reflecteix aquestes qualitats de valor social imponderable, que potser la generació actual ja no les sap

estimar; i en la història regional de la nostra literatura sempre tindrà el mèrit d'ésser el primer qui emprà exclusivament la llengua materna per expressar en prosa les seves emocions estètiques, impulsant l'avenç de l'edifici del renaixement, posant-hi una pedra sòlida de cantonada.

Bé em sembla que tot això és prou per a fer la seva memòria digna de la nostra veneració i de la nostra amor.

SALVADOR GALMÉS, PREV.

MINISTERIO
DE CULTURA

LA TAFONA

A un recó de la clastra verdosa i ombrívola de la casa de la possessió a on vaig nèixer, en el fons d'una vall, dins el cor de la muntanya, hi ha el portal de la tafona, l'oficina més important, misteriosa, atractiva i poètica, en una paraula, la més suggestiva, com diuen ara, de tot el conjunt d'edificis de diferents èpoques, formes i colors de que se compon aquell extens i antic casal.

En el lllindar de pedra viva del portal de la tafona s'hi troba toscament gravada la data 1638, lo que demostra que, encara que no es tracta d'una obra dels moros, compta ja prou anys per mereixer el respecte degut an els avis.

L'estiu i la primavera la tafona no té cap interès: és una dependència vulgar, prosaica, híbrida sens ús propi, quasi despreciable i fins i tot prostituïda. Sovint la destinen a els més baixos mesters: a voltes en els dies bascosos de l'estiu serveix de sestador a les ovelles, i altres vegades hi arreconen llenya, carbó i trastos vells.

La tafona sols és tafona quan hi fan oli.

Durant lo més cruu de l'hivernada, de nits llargues i fosques, quan defora xiula el vent per entre els arbres i teulades, i cauen ruixades espesses i blanques flòbies de neu, i els torrents bramulen escumejant i surten de mare, aquells dies en que el fret espaume i els cristians no poden anar pel món; llavors, de la fornal ben encesa brollen flamarades infernals cada vegada que el *dimoni* (1) l'atia amb l'ampla pala de mànec llarg, i de la panxuda caldera d'aram plena d'aigua bullenta, s'alcen núvols de vapor que se'n pujen cap an el sostre, formant figures capritxoses i fantàstiques.

Llavors uns quants homes bruts de sutja i mosques, espitrellats, nuus de cames i braços i sense capell ni barret, voltant, voltant, a vegades poc a poc i altres depressa, l'alta i enceuada espiga i el quintar qui l'aguanta, pujen lentament la llarga i pesada biga,

(1) Diuen dimoni a n'el tafoner qui té esment a la fornal.

negrosa i resseca, fortament amarrada a una roca i condemnada com Prometeu a indefinit suplici; llavors el cap de colla, el tafoner major, aixeca dins el bassí, davall la biga, la pila d'esportins plens de pasta suau, grassa i llemicosa, que un altre tafoner escalfa tirant-hi poalades d'aigua bullenta, que amb l'oli novell corre depressa, roja i teba, cap a la pica o triador.

Llavors per entre la fumassa de la fornal i el baf de l'aigua, a la dèbil i esgrogueïda claror, com de lluna entre calitja, dels llums d'encruia penjats damunt l'emportinador ple de pasta d'oliva i d'oli verge, i dels que hi ha ran del bassí, qui despedeixen llançades de llum esmortuïda a la pila d'esportins que la fusta estreny, se colmbra confusament en segon terme, com a través d'un vel vaporós i mòvil, alçada enmig de l'ample coval, entre les dues llargues i feixugues bigues, la màquina potent de ferro fus sobre un resistent sòcol de pedra viva, tenint a sos peus, a modo d'encenser, la gran caldera d'aram, exhalant nuvolades de vapor blanquinós, com escau i pertoca al déu més venerable d'aquell temple del treball.

Llavors la forta premsa, conjunt harmònic de grosses rodes dentades, espigó, pinyons, cofre, perns i cadells, amb moviment suau, imperceptible i quasi automàtic, estreu mica a mica de la gleva del fruit de l'olivera la darrera gota d'oli, l'última perla del llagrima eixut i pansit, movent tan sols aquell ídol insensible i dur una corda sens fi que des del fons més llunyà i fosc fa córrer un cavall negre, donant voltes an el trui amb sos ulls tapats d'espesses cucales, al temps qu'esclafa l'oliva i la converteix en pasta tova i grassa.

Llavors la tafona sembla un monstre vivent, un formidable animal antidiluvià del que les bigues qui s'alcen i baixen simulen les cames o antenes, l'espiretjar del foc i el bull de la caldera recorden el pantaix de la fera cansada i el bategar anguniós del seu cor, la molinada i l'aigua qui per tot corren la sang calenta i la roja circulant per les venes i les artèries, i la fornal ve a ésser la boca qui engoleix tot quant li donen.

Llavors el foc, l'aigua, la molinada, la fusta, el ferro, la fornal, la caldera, les espigues, les bigues i el quintar, la premsa i el trui, el cavall i els tafoners, tot se belluga, respira, viu i canta, puix per tals moments guarden els tafoners les més belles cançons del temps passat.

Llavors és bona hora per veure, comprendre i estimar la tafona.

* * *

Acabada la truiada, quan els tafoners descansen, quan res s'hi mou i no es sent altra remor que la del ratjolí d'aigua qui cau dins la caldera i el degotar de les piles d'esportins premsats, llavors la tafona pareix una cova misteriosa, alta i fonda. Les parets són negres, negre el pis i el sostre, negra la fusta i el ferro, i negra la cara i la roba dels tafoners. El rumoreix de l'aigua sembla d'una font misteriosa, qui per dins aquella foscúria corre sempre, sense aturar-se mai, i les gotes par que caiguen dels degotissos que els segles formen. Els portals dels graners abovedats, de la botiga baixa i estreta, de la garrovera d'olors agres i fortes i de la pallissa d'aire de resclum, pareixen les entrades d'altres tantes coves més petites i ferestes, qui entre totes formen un palau ombrívol, funest i encantat, digne estatge de delinqüents i condemnats invisibles.

Les buidadores, Na Margalida i Na Rosa, dues jovençanes morenes i fortes, qui, quan les collidores trabuquen els paners plens d'oliva, aguanten el sac i després ajuden a *s'atlot* a carregar-lo a la somera que el se'n du an els graners, avui han hagut d'esperar bona estona pel coster, després d'ésser partides alegres i falagueres a toc d'Ave Maria les altres collidores, perquè en quedaven dos o tres de sacs plens escampats per dins les marjades, i el traginer no tornava mai a cercar-los. Quan s'és entregat per dur-se'n el darrer sac, dins el comellar ombrívol de la costa, per davall l'espès ramatge de les oliveres i dels garrovers, comença a fer-hi fosqueta i una fredor de neu qui talla les mans i la cara. Les buidadores qui l'esperen arrecerades dins una soca vella, buida i bonyarruda, surten de l'amagatall, carreguen el sac a la bèstia amb una grapada, i tot d'una, agafant-se per la mà emprenen en un vol l'aspra baixada del coster, sens fer cas dels precés, plors i fletomies de *s'atlot* qui los diu que té por i no vol quedar tot sol. Prou saben elles que sols ho fa per què l'esperin.

A mitjan costa los surt a l'enquantre en Miquel Blau, un missatge jove, qui par que vulga festetjar na Margalida. Al veure'l riuen i s'amollen amb més fua, com si anassen a caure entre els seus braços oberts, que eviten amb una marrada, quan li són prop. Ell les escomet amb bons modos, s'hi posa enmig, i donant-los el braç, segueixen baixant com si fos un mac llançat de dalt del rost. Els

escarrufaments de fred los fan acostar-se, l'amor los uneix, i alegres caminen per la planura fins arribar a la casa de la possessió.

Entren pel portal forà, travessen la clastra i se'n van cap dret a la tafona, dins el clot de la fornal, an aquell niuet suau i tou, entre les gleves encara tebes i aromàtiques, davant la foganya misteriosa, plena de foc abrasador i de flames devoradores. ¡Què hi estan de bé amb aquella calentoreta qui los treu la fredor del coster!—No diuen quasi res; paraules sense sentit; preguntes sense resposta; ullades qui tot ho diuen; benestar qui los ompl el cor.—Allò és tal volta per ells el goig més delitós de tota la vida!

* * *

Els tafoners, qui se són afanyats durant la setmana per avançar truiades, el dissabte a migdia deixen la feina, se renten el cap, els braços i els peus amb l'aigua teba i oliosa de la caldera i amb estepa blanca que un d'ells de bon matí es anat a collir de dins l'alzinar. Arreconen la *cassa* o buidador d'aram i els esportins nous a dins la botiga de l'oli, posen damunt la caldera la post de rentar-hi els sacs, buiden les piles i umplen de gleves ben atapides el llarg talec de cànem que se carreguen a l'esquena, després d'haver-se enlestits amb la roba neta que tenen guardada dins la pallissa i parteixen a bon pas cap a la vila.

La tafona queda abandonada i sola, amb la porta tancada. Pels alts finestrons hi entren raigs de llum cernuda i blanca, polsim vibrant de claror qui daura el ferro negrós de la premsa, nimbant aquell ídol de claredat serena i dolça. Més endins, en el recó obscur i llunyà s'hi veu un altre cercol lluminós qui pega an el cap del cavall, mentre menja tranquilament fermat a la gripia que té davant. Poc a poc se va esvaint el baf espès, humit i teb, fent-se l'aire més transparent i respirable, els objectes més visibles i més quieta i misteriosa l'abandonada estança. De la caldera se'n puja una blanca fumerola que es fon i s'esborra abans d'arribar a la negror de la teulada.

Devers mitjan cap-vespre entren dins la tafona les buidadores, per a rentar els sacs bruts del most de les olives madures i del fang roig del sementer. Agenollant-se una a cada cap de la post que hi ha damunt la caldera, comencen la feina callades, quasi mudes, sens cantar-hi mai, com si orugades i temoregues, respectassen la quietud i el silenci d'aquella hora de misteri. Fan la tasca mo-

nòtona i feixuga amb el fervor i recolliment propi de les cerimònies del temple; amaren de tant en quant el sac i segueixen fregant pausadament la tela aspra i negrosa de la que regalima un suc rogenc, com si fos de taques de sang resseca, qui poc a poc tiny i enterboleix l'aigua de la caldera. No han acabat encara quan hi compareix En Miquel Blau, sens fer remor; és que hi entra d'amagat de por que la madona no el veja. Xerren a mitja veu, dient-se tan sols una que altra paraula; i s'hi senten rialles ofegades entre els mots. En Miquel ajuda les joves a estendre els sacs rentats, a un llenyam qui va de banda a banda de la tafona, just davant la fornal; i, acabat el quefer, les acompanya, ja nit closa, pel tirany fangós i pel camí desert, fins a la vila. A ca-seva Na Margalida li dóna costat i festetgen fins a la queda.

Era una vetlada d'hivern de nit estirada i quieta; els missatges, els pastors i uns quants jornalers estaven arremolinats dins el clot de la fornal, xerrant tranquilament de les feines de la diada, quan el tafoner qui feia de dimoni prengué la pala i pegà unes quantes atiades fortes; com la fornal anava buida ferm, abans de que els enrotlats se n'haguessen adonat ja era sortida, com si fos d'un gros morter, una llarga flamarada que secorrà els qui estaven asseguts davant la boca de la foganya. Allò los va divertir molt. Fent verbes i rialles, seguiren parlant bona estona d'altres flamarades i ponderant la distància a que solen arribar quan la fornal va buida, si el dimoni sap atiar-la com pertoca.

En aquell instant els tafoners, després de resat l'acostumat pare nostre, feien la truiada amb dalit i bones cantades; l'aigua roja ratjava bimbolletjant dels esportins inflats; la caldera bullia despedint gran fumera; el cavall, més endins, truiava pausadament, fent rodar el rulló i estrenyent la pila de la prempsa: se sentien aquí i allà els cruixits de patiment que llançava la fusta i el ferro martiritzat; i els homes, aferrats a les barres de l'espiga voltaven a l'entorn del quintar de pedra, mentre la biga qui estava al cap d'amunt baixava depressa, esclafant la pila d'esportins plens de pasta d'oliva, quan de sobte va sentir-se un gran renou, un tro fort i esquerdat, un espècie de terra-trèmol, entre núvols de pols i fumassa i una pluja d'estelles, sutja, macs i pedrolins. Els llums, llançats a

terra amb gran violència, quedaren apagats, i, entre les tenebres, que no arribava a esvair la claror esgrogueïda que sortia de l'ull encès de la fornal, passat el primer moment de completa fosca i confusió, varen aparèixer els tafoners espargits aquí i allà, estesos sobre el trespol, com si fossen morts d'un llamp. Aviat se sentiren els primers gemecs de patiment i engúnia: un dels dos qui rodaven an el quintar, en Bayona, llançat un tros lluny d'un cop de la barra, tenia el costellam romput i una cama trencada; i l'altre, una llarga ferida an el front, de la que li ratjava un broll de sang espessa i vermella. El tafoner major, tot ple de cops, no tornava del desmai, i el *dimoni* tremolava del susto i no gosava sortir de davall l'emportinador, a on s'era amagat. Els demés homes, trobant-se vius i sens més que petites resquillades, encare plens d'espant i feredat, llançaven grans crits demanant auxili. Hi acudí depressa l'altra gent de la casa i tot-d'una varen córrer a cercar el metge i l'Extremaunció.

Fins llavors no es donaren compte de lo succeït: era que s'havia trencada l'espiga qui aguantava la llarga bigota amb que feien la truiada i aquesta amb la caiguda, segant, destroçant i espargint tot lo que trobà, llenyams, taulons i barres, cofre, esportins, gleves i homes, va fer aquell renou eixordador, va produir aquell terror de mort i va malferir als sacerdots d'aquell temple de la pau. — ¡Pareixia un càstig de l'antic déu de fusta, irat i venjatiu, gelós de la devoció i de l'homenatge que de poc ençà se rendia a l'intrús ídol de ferro, en malhora alçat en el mateix centre de la seva pròpia morada!

Molts d'anys la feixuga bigota, cruixida i plena d'estelles, amb una galtera esquerdada, el peix trencat i els perns vinclats i romputs, va estar ajeguda, baldada, immòvil i del tot inservible, enmig de les pròpies ruïnes, a la vorera de la nua, corcada i negrenca paret de la mà esquerra.

El *sen* Bayona, coix per tota la vida, feia de majoral i tenia esment a les collidores d'oliva durant l'hivernada, an els etsequeiadors a la primavera, i an els segadors al arribar l'estiu, ja que no podia fer altra cosa.

* * *

Moltes vetlades hi he passat, durant ma infantesa, davant la

roja gola de la fornal, dins aquell nieró de molça calenta i tova, escoltant la gent parlar en pagès de coses de la pagesia.

La tafona, el temps que hi fan oli, és, entrada de nit, el punt de reunió dels moradors de la casa.

El *sen* Cama-de-parra, un homenet arrevellit, prim, moreno, d'ulls fondos i mirada grisa com les celles i els cabells, ossut, malcarat i coix, com el seu fill En Bayona, m'hi va contar les primeres supersticions per mi conegudes.—¡Ell tot s'ho creia a lo que em contava!—¡Déu li haja perdonat el mal que em va fer!

¡Quina memòria tenia!—Recordava totes les bestieses que per tradició se conserven amb gran esment entre la gent del camp. Coneixia els bons i els mals signes i moltes senyals de pluja, vent i calabruix. Sabia els dies i les llunes en què convé fer tal o qual cosa, com sembrar plantes, arrancar arbres, emprendre un viatge, salar el porc, i tantes altres.—M'assegurava que un Pau nat el dia de la conversió del Sant, cura la ferida més espantosa i maleïda posant-hi només saliva dejuna; que xupa sense cap perill el verí de la picada de taranta, escorpí, serp o calàpet en el membre ja inflat com un tambor; i que si tanca una aranya dins un cércol de saliva, aquesta s'hi mor sense poder passar aquella barrera invisible. Me referia que les òlibes durant la nit se beuen l'oli de les llànties de les esglésies i anuncien desgràcies a n'els vianants, sortint-los pels camins deserts i pels voltants dels cementiris; que sempre duen la mala sort, com els borinots negres, així com els rossos porten ventura; que les serps encisen els aucells, fent-los baixar poc a poc de l'altura, fins engolir-los amb una xuclada; i que mos guardàssem més que de caure, de dinar amb tretze a una mateixa taula, perquè abans de finir l'any n'havia de morir qualcun.

Lo que més exaltava la meva imaginació, esborronant-me de por i feredat, i fent-me somniar durant la nit, era lo que li havia sentit contar les vetlades que parlava de bruixeries i encisaments. Explicava de la joveneta de So'n Sant Joan, malalta de mal bocí d'ençà que havia menjat el que li va donar una vella bruixa qui, convertida en ca negre, sortia cada vespre pel torrent de Na Marranxa... i de tantes altres coses esgarrifoses que el temps ha esborrades de ma memòria...

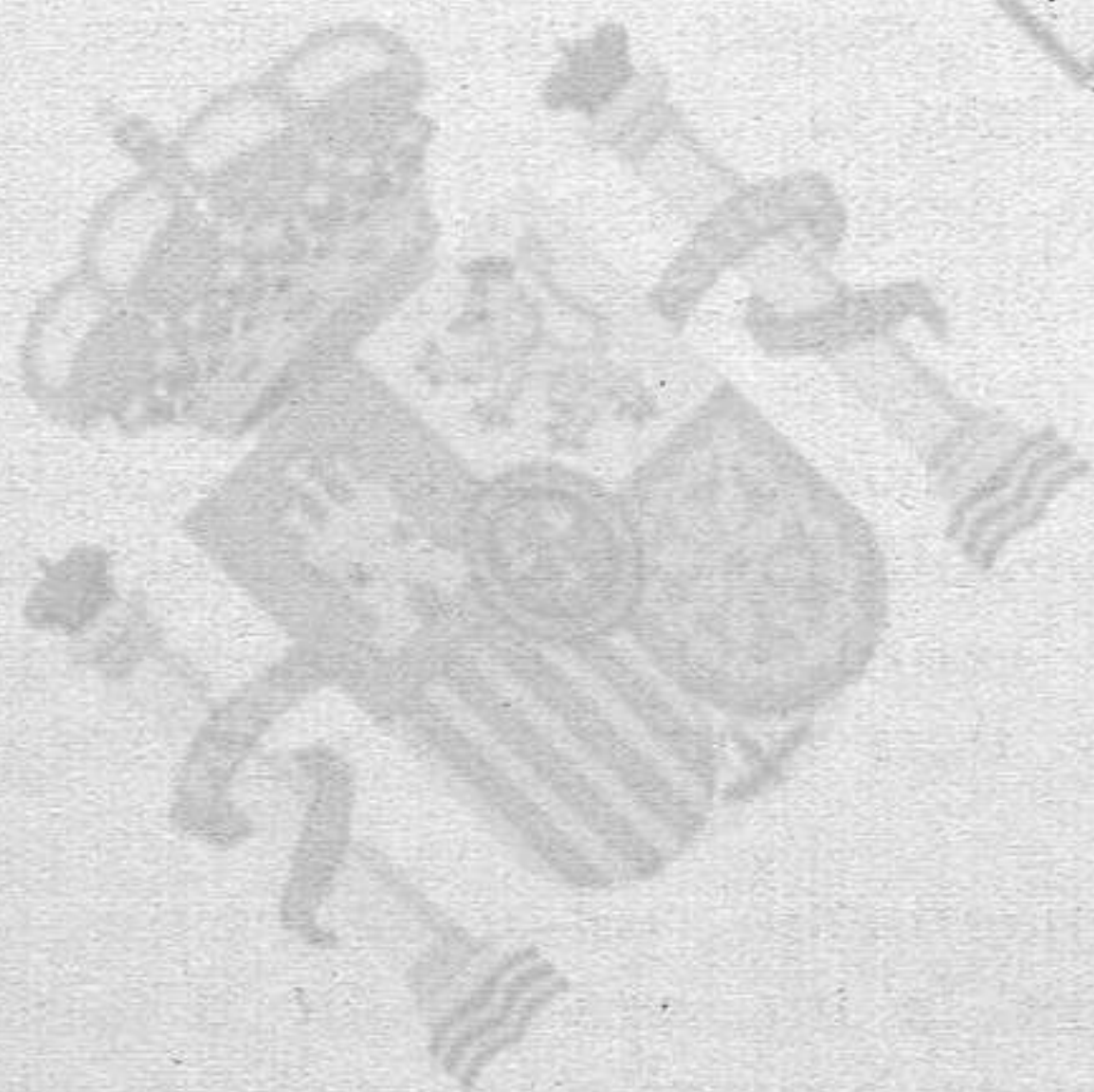
No tots els qui venien a la tafona tenien la mala ombra d'aquell jai; alguns m'entretenien amb cançons, contarelles i rondalles interessants i agradoses; els tafoners me feien *pa amb oli de jornal*, i

a voltes amb ells hi menjava *sopes a la pella*, amb més col que pa i més oli que aigua.

Ara les oliveres fruiten molt poc, no n'hi ha com llavors d'esplets d'oliva, i sovint la tafonà queda abandonada, fosca, freda, polsosa i muda tot l'any.

† JOAN ROSSELLÓ DE SO'N FORTEZA

MINISTERIO
DE CULTURA

INVITACIÓ AL CANT

CANTA poeta el goig o la tristor,
el pler del món, la illusió feconda;
canta amb veu greu la desolació
o amb mots d'encís la cabellera blonda.

Sia el teu vers conhort pel malaurat
que tresca esmaperdut per dins les viles,
i cerca un jaç o un poc de caritat
i mai no troba amor en les pupil·les.

Canta la vida múltiple, inconstant;
copsi com un espill la teva rima
la calma, la tempesta, el mar gegant
i el bes del sol que tota cosa anima.

Que amors i passions hi facin niu
en els fills de la teva fantasia;
de pedreres de somni i del que és viu
bastiràs el Castell de l'harmonia.

I de l'història de l'humana gent
res no menyspreis, glòries ni desastres;
no vulguis que del cant hi sia absent
la fosca de l'abís, la llum dels astres.

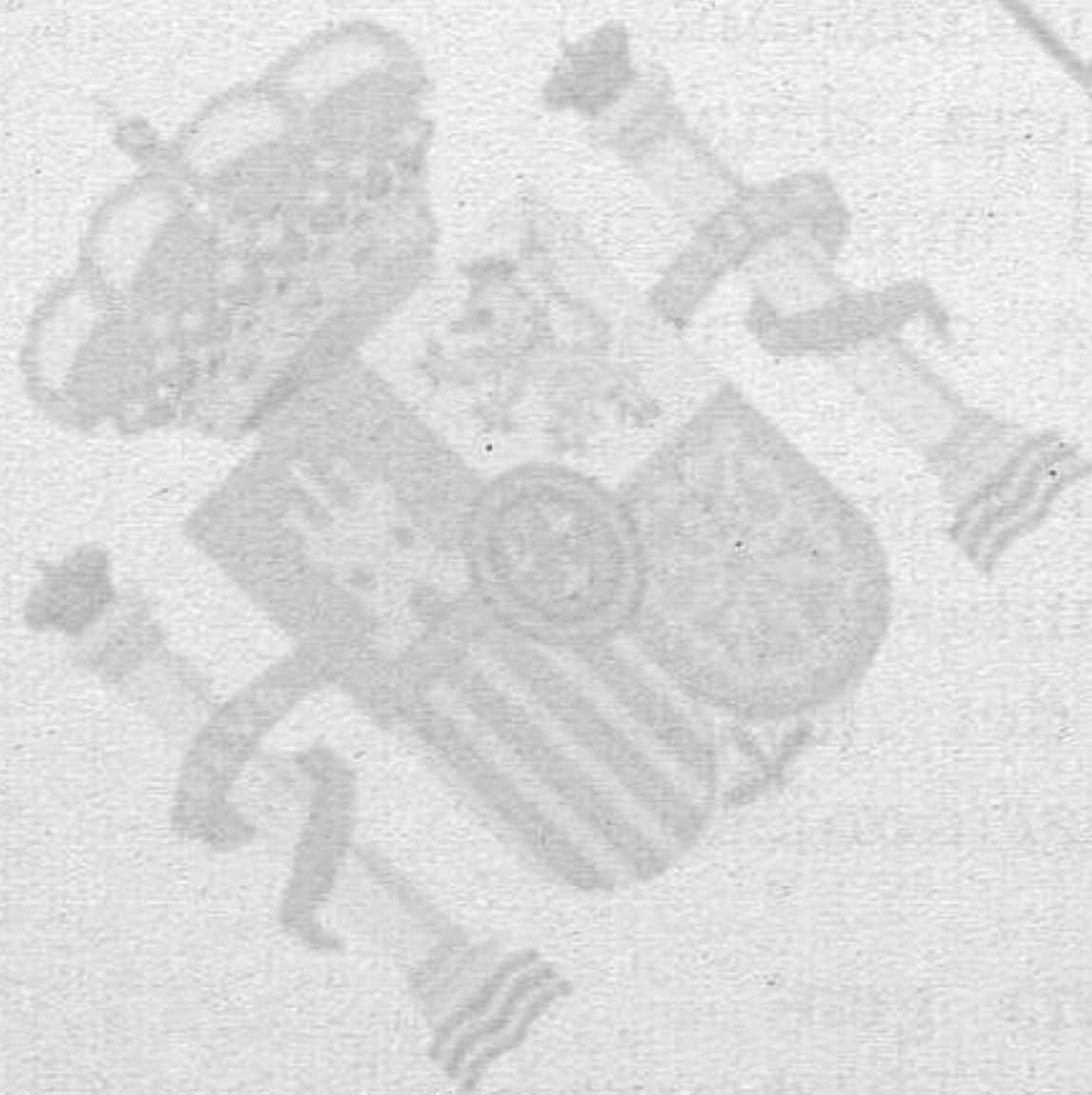
Que no et reclogui el terrenal confí;
quelcom de més enllà el poeta enyora,
i com Dant Alighieri el florentí
descendeix a l'infern i el cel explora.

Sia ton vers triomf de la dolor,
defensa contra l'humana feblesa;
canta l'heroi de tota nació
que destria els camins de la promesa.

Fulmina l'anatema si s'escau,
quan la pàtria contempris profanada:
les paraules enceses són allau
que no pot deturar la gent armada.

BARTOMEU FORTEZA

MINISTERIO
DE CULTURA

L'Entomòleg mallorquí Gmà. J. Jordà, teatí

1863 - 1936

UNA pèrdua dolorosa representa per a les ciències naturals, la mort del Germà Joan Jordà, teatí, ocorreguda a finals del mes de gener en el Col·legi de So'n Espanyolet. Amb ell desapareix un treballador actiu i constant de l'entomologia regional, excursionista incansable i escrutador pacient de la vida, costums i estructures dels éssers que coneixem i agrupam baix del nom d'insectes.

Des de jove va despertar-se en ell aquesta vocació per les coses de la naturalesa, que quan és fonda i sincerament sentida, és capaç de consumir tota una vida, bregant fins a assolir el seu ideal. Tal va resultar el cas del Gmà. Jordà, el qual va consagrar cinquanta anys de la seva existència, sense defallences, sense incertituds que fan perdre el temps i malgasten l'esforç, a l'estudi dels insectes de la nostra fauna, i principalment dels coleòpters.

Aquesta vida estudiosa i callada, ignorada quasi de tothom, s'esmerçà entre tres punts cardinals de la nostra terra: a Capdepera en primer lloc, a Pollença més tard, i finalment a Palma.

Entrat als 22 anys a l'ordre dels Teatins i acabats els seus estudis vers 1910 a l'Escola Normal de Palma, fou enviat seguidament a Capdepera. Una malaltia nerviosa va venir prest a alterar el pla que s'havia traçat, obligant-lo a abandonar en gran part l'estudi acurat dels insectes i demés branques de les ciències naturals, sobretot de la zoologia, per la qual sentia més atracció. Però des d'aquest moment, segons ell mateix em contava, va dedicar-se sempre que li quedaven unes hores lliures, a viure en plena naturalesa, excursionant pels voltants de la seva residència, i començant tot seguit a arreplegar els primers elements de les seves col·leccions regionals d'insectes.

Aquesta malaltia va impedir-li malauradament que pogués dur a terme un estudi més definitiu dels coleòpters baleàrics, però al mateix temps, totes les hores que va fugir dels estudis, pogué recu-

perar-les interrogant directament el gran llibre de la naturalesa, sempre obert i sempre admirable. Tenc molt present les vegades que, consultant-li diferents detalls sobre la vida o metamòrfosi dels insectes, sobre els quals les obres dels entomòlegs es mostraven gairebé mudes o vacillants, ell ja coneixia els fets per haver-los observats directament per planures i muntanyes o també—com un altre ermità de Serignan, l'immortal Fabre—dins els seus enginys d'experimentador. Així, per exemple, coneixia perfectament l'hàbitat de quasi totes les larves dels Cerambícids mallorquins (banyarriquers) que viuen dins els trencs dels diferents arbres, segons sien les espècies, i que tants de desgasts ocasionen a l'agricultura. Dades que serien de gran valor per a l'entomologia forestal de les Balears i que certament s'hauran perdudes per no haver-ho deixat escrit.

Tal constància per l'estudi de l'insecte, que no abandonà el Gmà. Jordà fins els darrers anys de la seva vida, va donar-li una de les col·leccions de coleòpters més completa que fins ara s'és formada entre nosaltres. Aquesta col·lecció és el resultat de cinquanta anys de recerques pacients i metòdiques, de gran valor per el coneixement de la nostra fauna insular. Es un tresor obert a l'estudi dels amics de la naturalesa, acumulat al llarg d'una vida dedicada a la ciència. L'han estudiada naturalistes tan coneguts com l'austriac Ed. Reitter, de Viena; el francès Clermont, de París; els nacionals La Fuente, Pvre. de Ciudad Real, i els catalans Mas de Xexars, Ferrer, Codina, etc. Estudiant-lo s'han passat hores naturalistes forans que han vingut a les nostres illes per investigar llur fauna, com l'alemany Dr. Jordaens, el francès Sietti i altres que de moment no record.

Les principals descobertes duites a terme pel Gmà. Jordà dins el camp de l'entomologia regional poden agrupar-se en dues seccions. En primer lloc, espècies no conegudes fins el moment d'ésser trobades pel Gmà. Jordà; i per altra part, com una contribució cada dia més detallada al coneixement de la nostra faunística, la troballa a Mallorca de diverses espècies senyalades a altres països mediterranis. Els primers representen sempre una novetat dins el camp de la ciència; els segons donen dades zoogeogràfiques molt importants per a les Balears.

En el primer cas trobam espècies tan interessants descobertes pel Gmà. Jordà com la *Syncalipta Jordai*, descrita per l'entomòleg Reitter, i el *Peritelus inviridis*, pel francès Pic. (in: La Fuente—Contribucion a la fauna coleopterològica de España, Bol. R. Soc. Espa-

ñola de Hist. Nat. Abril 1919). Un altre petit escarabató, el *Nanophies hemisphaericus* resulta ésser representat a Mallorca per una varietat del mateix descoberta pel Gmà. Jordà; és la var. *bivittatus* La Fuente (in: La Fuente—*Coleóptero nuevo*. Bol. Soc. Aragonesa de Ciencias Naturales, Febrero 1912). Entre el grup de la família *Chrysomelidae*, recollí abundós material desconegut pels entomòlegs. Del gènere *Crioceris*, d'ampla distribució geogràfica i acentuat polimorfisme, sobre el qual han fet els moderns genetistes importants experiments, trobà a Mallorca dues varietats noves. Són la var. *Jordai* La Fuente del *C. macilenta* Weiss (in: La Fuente—*Una variedad del Crioceris macilenta* W., Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat. Febrero 1908) de Capdepera, i l'altra var. *bimaculata* La Fuente de la mateixa espècie (in: La Fuente—*Más sobre Crioc, macilenta* W., Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat. Octubre 1908).

Un altre gènere d'aquesta família, molt ric en espècies, té una forma, el *Cryptocephalus majoricensis* La Fuente, trobat per primera vegada pel Gmà. Jordà. Citem encara dues espècies sumament petites d'un escarabató nedador. Són les var. *quadrinottatus* La Fuente i la var. *nigropterus* La Fuente del *Bidessus minutissimus* (in: La Fuente—*Descripción de coleópteros nuevos españoles*, Bol. R. Soc. Española de Hist. Nat. Marzo 1918). Sols per record mencionaré aquí l'espècie cavernícola *Speluncarius Jordai* Reitter trobada a Pollença. D'aquesta espècie n'he parlat ja des d'aquestes pàgines de LA NOSTRA TERRA. Entre les formes del segon grup citaré tan sols les més importants. Entre elles són notables un curculiònid de la fauna Egípcia, l'*Acalles carinicollis* Tou. trobat pel Gmà. Jordà a Capdepera i Pollença. Dels carabícids cal mencionar l'*Ophionea Olivieri* Bouq., l'*Oodes mauritanicus* Oliv., i la var. *africana* de la *Drypta distincta* Rossi, coneguts tots únicament de la fauna Nord-Africana. Aquestes dades, que podria ampliar fàcilment, tenen molt de valor per la zoogeografia de les Balears.

Entre els Ortòpters (Llagosts) recordaré la var. *Jordai* Navas de la *Labidura riparia*, espècie freqüent en els arenals i maresmes de les costes del Llevant de Mallorca.

Els principals resultats dels seus estudis els resumí el Gmà. Jordà durant els darrers anys de la seva vida, en quatre notes no molt extenses, però importants pels entomòlegs, aparegudes en el Butlletí de l'Inst. Catal. d'Hist. Nat. Són les següents:

GMÀ. JORDÀ. . .—*Contribució al coneixement dels coleòpters de les Balears*. Barcelona 1922.

» » —Contribució al coneixement dels coleòpters de les Balears. Formes inèdites. (II.^a nota, juny 1923 n.º 6.—III.^a nota, novembre 1923 n. 8.—IV.^a nota, gener-febrer 1927 n.º 1-2).

Poc amic d'escriure, en part degut a la seva salut i també per la poca importància que donava a les seves observacions, l'obra del Gmà. Jordà crec que ha de resumir-se amb les seves col·leccions. Elles guarden tots els elements necessaris per a dur a cap un estudi acabat sobre els coleòpters baleàrics, i són també les que millor mostren l'esforç del seu treball constant i pacient.

El Gmà. Jordà no cercà mai en la ciència que cultivava un mitjà per donar-se a conèixer. Una modèstia excessiva va cobrir sempre els coneixements que posseïa, i el premi al seus treballs i afanys, ja l'hi haurà donat a hores d'ara El qui més podia satisfer-lo. No obstant, va ésser sempre molt apreciat entre els entomòlegs tant nacionals com forans pels seus estudis i descobriments. Els qui tinguérem la sort de tractar-lo i honrar-nos amb la seva amistat, guardarem sempre d'ell un record difícil d'esborrar.

G. COLOM CASASNOVAS

LECTURES

BOLXEVISME ROIG I BOLXEVISME BRU

Sota aquest títol ha publicat recentment a LA VIE INTELLECTUELLE, l'historiador Waldemar Gurian, autor de El Bolxevisme, perill mundial, el següent estudi, que traduïm.

I

LA lluita contra el bolxevisme: és el mot d'ordre que a Alemanya obrí el camí del poder al nacional-socialisme; mot d'ordre mantengut encara avui, i que dominà al darrer Congrés de Nuremberg: Totes les celebritats nacionals-socialistes, els Hitler, els Goebbels, els Hess hi proclamaren, en nombrosos discursos, que el món sencer devia agrair al nacional-socialisme haver-lo salvat del bolxevisme.

A primera vista aquesta afirmació fa una certa impressió. Ja no hi ha partit comunista a Alemanya; les organitzacions dels *sense-Déu* són prohibides; el marxisme tot sencer, base del bolxevisme rus, és combatut amb l'ajuda de tots els mitjans de què disposa un Estat omnipotent. Vetaquí perquè avui dia encara, en certs medis alemanys que desaproven nombre de disposicions preses pel nacional-socialisme, es té per costum, després de severes crítiques de l'Estat, de concloure amb aquesta constatació: "Després de tot, cal reconèixer una cosa: Si Adolf Hitler no hagués arribat al poder, el bolxevisme ho hauria destruït tot."

Aquesta afirmació s'aguanta, sotmesa a un examen objectiu?

Fassem primer una pregunta: és que el bolxevisme en la seva forma comunista hauria arribat a dominar Alemanya, si el President del Reich no hagués, en 30 de gener 1933, nomenat Hitler canceller del Reich? El nostre temps és tan ric d'esdeveniments que hom oblida aviat; i molta de gent no recorda ja massa bé qui governava Alemanya abans Hitler. Un punt cardinal de la propaganda nacional-socialista és evidentment el de resumir tots els esdeveniments d'abans de la presa del poder per Hitler, per aquests mots d'efecte dels: "catorze anys de destrucció i de dissolució..." El marxisme i el judaisme regnaven abans de Hitler; no feien més que preparar el camí al bolxevisme, que es feia cada dia més amenaçador; cancellers del Reich del partit del Centre com Wirth i Brüning, eren voluntàriament comptats entre aquests precursors del bolxevisme; entre els mateixos eren comptats també Von Papen i Von Schleicher. Aquestes afirmacions proven abastament el "valor" de tot el que s'ha dit sobre haver estat l'Alemanya d'abans del 30 de gener en vigílies del bolxevisme. És absurd de creure que, sota Brüning o Papen o Schleicher, el partit comunista hagués pogut, per un cop de força, endur-se'n la victòria sobre la "Reichswehr" ben disciplinada i sobre la policia... Però, es demanarà, la policia, no sofria una gran influència socialista, i els socialistes, haguessin sabut oposar una resistència eficaç al bolxevisme?

En fer aquesta pregunta s'oblida que ja abans de Hitler la social-democràcia havia estat fortament reprimida. A Prússia havia perdut totes les

seves posicions; de la policia sobretot n'havien estat *expurgats* tots els caps socialistes. I el partit comunista? Es veritat que podia desplegar una activitat i guanyar nous llocs al *Reichstag* de 1932; però representava una potència ben mal organitzada, que donà proves de la seva ineficàcia esfondrant-se a la presa del poder per Hitler, immediatament després de l'incendi del *Reichstag*. No disposava de caps a l'altura de la situació, com per exemple Lenin en 1917; la seva activitat era més aviat renouera que no sèriament efectiva; no reeixí a devenir el partit de masses que sap abraçar tots els medis del poble. Molts d'alemanys que votaven pel comunisme no ho feien més que per donar una expressió ben visible i manifesta de llur descontentament general.

No es pot pas suposar, doncs, que el bolxevisme, sota la seva forma comunista hagués triomfat a Alemanya si Schleicher hagués romàs canceller del Reich i si aquesta lenta descomposició que, des de 1932, s'havia notat en les files dels nacional-socialistes hagués pogut continuar: alguns només s'haguessen passat al costat comunista; la majoria hagués caigut més aviat en una certa apatia política.

No ens aturem, però, a les possibilitats que haguessin pogut donar-se. L'opinió que, sense Adolf Hitler, Alemanya seria avui un Estat soviètic no s'aguanta enfront d'una consideració reflexiva i raonable; tal asserció és simplement una arma de propaganda en mans del nacionals-socialistes. La burgesia té por del bolxevisme; vé molt bé, doncs, de presentar-se com aquell qui ha salvat Alemanya del bolxevisme... Això dóna la possibilitat d'exigir la reconeixença. No és Alemanya tota sola, no és el cristianisme sol que deuen venerar en Hitler l'home que ha acabat amb el bolxevisme: el món sencer hauria de sentir-s'hi obligat; car, els oradors nacional-socialistes no es cansen d'afirmar-ho, sense el tercer Reich el món es trobaria avui sota la dominació del bolxevisme.

II

L'antibolxevisme és, doncs, el gran mot del tercer imperi. Cosa que no treu que l'Estat de Hitler tengui una gran semblança amb l'Estat de Lenin i de Stalin. Hi regna, efectivament, un bolxevisme bru. Aquesta afirmació sembla curiosa a primera vista, cal convenir-ho; no obstant, respon perfectament a la realitat.

El sistema de poder és el mateix a la Rússia soviètica i en el tercer Reich. L'Estat és l'instrument d'un partit determinat; partit molt ben organitzat, que decideix de tot el que es fa. L'existència de l'Estat no és assegurada mes que pel manteniment d'aquest partit en el poder. No s'imagina que un altre grup, polític o social, pogués prendre el lloc d'aquest partit, ja es tracti del partit nacional-socialista de Hitler, o del partit comunista de Stalin. El partit s'aferra a una concepció del món que, al seu dir, convé al poble o a la massa. Allò que fa o emprèn no correspon, doncs, sols a les circumstàncies contingents: les seves accions i empreses són l'expressió de la veritat i de la justícia. Qui està contra Hitler és enemic del poble i de la veritat, de la mateixa manera que qui gosa dubtar que Stalin, amo del partit comunista, pugui ésser altra cosa que un representant de la veritat. Aquesta concepció del món determinada pel partit, i passant per ésser l'única justa, és al mateix temps l'expressió de la voluntat del poble i de la massa. El partit comunista representa la massa russa; el partit nacional-socialista representa el poble alemany. En prescriure llurs voluntats a la massa i al poble, el Govern prescriu allò que el poble i la massa volen... Per una propaganda sistemàtica, el govern produeix artificialment la vo-

luntat del poble. Aquesta propaganda pot desplegar-se amb tota la llibertat possible, perquè sols l'opinió *vertadera*, o sia l'opinió comunista o nacional-socialista, pot expressar-se en públic. Tot allò que no és nacional-socialista, tot allò que no és comunista, no mereix ésser expressat públicament.

Hi ha doncs una semblança perfecta entre l'essència dels dos Estats. L'Estat és una màquina destinada a fer passar a la realitat les pretensions d'un cert partit en el poder, és a dir, del grup que regna sobiranament, sense oposició. Cap obligació a l'esguard del dret, de la tradició, dels costums, no hi és presa en consideració. És aquí que hom podria creure descobrir una diferència entre el nacional-socialisme alemany i el bolxevisme rus: aquest és d'essència marxista revolucionari i ateaista, mentre que aquell és racista, afirma formalment la història, no vol substituir la religió per una utopia social. Però aquestes distincions ideològiques són poc essencials, car el nacional-socialisme *decideix* el que és racista, el que correspon a la *vertadera* tradició, el que és el *vertader* sentiment religiós, el que li convé... L'única diferència és que el nacional-socialisme prova de fer de la història i de la religió altres tants mitjans de propaganda al seu servici.

III

El nacional-socialisme, com el bolxevisme marxista, pressuposa una societat perfectament atomitzada, dins la qual totes les agrupacions i tots els ordres naturals, en llur qualitat de potències independents, són dissoltes i anulades. No existeix més que un sol grup que decideix de tot, que està a la base de tot, que ho anima tot: el partit nacional-socialista en un cas, el partit comunista en l'altre. Si queden encara dominis en els quals aquest partit no es fiqui directament, si és encara deixat un cert marge a les Esglésies, per exemple, és qüestió purament tècnica o, per usar un terme militar, tàctica. Es considera que és més útil, des del punt de vista polític, de no manifestar encara, de moment, la seva omnipotència en aquests dominis. L'educació del poble, segons la concepció nacional-socialista del món, no és encara complida. Mentrestant, el treball d'atomització continua: a Rússia, l'Església no fou eliminada de la vida pública mes que poc a poc, pas a pas, després d'un període infructuós de persecucions; a Alemanya, hom es serveix actualment del mateix procediment en les relacions amb les dues confessions. L'atomització de la societat és d'una importància capital pels dos règims: sense ella és impossible el desplegament sencer de llur poder; quedarien grups amb els quals caldria comptar, i que evitarien que es pogués presentar al món sencer una massa completament unida, un poble sostenint i aclamant el seu *Führer* amb una resolució infrangible.

Per aquesta atomització, el factor polític està col·locat en el centre mateix de la vida; al mateix temps, aquest factor polític s'identifica amb una certa concepció del món (*Weltanschauung*), i aquesta, al seu torn, amb el dret de recolzar i de mantenir el partit en el poder; aquesta preocupació, aquesta concepció del món i aquest factor polític no fan, doncs, més que un, són idèntics en el nacional-socialisme i en el bolxevisme rus; llurs distincions accidentals importen poc. És la font de la supressió de tots els límits posats a un Estat, de totes les obligacions que li són imposades. El dret no és més que un mitjà per recolzar el poder. La Rússia soviètica admet tot el que aprofita a la dictadura; Alemanya considera com a just tot el que serveix al poble, és a dir al partit nacional-socialista. No hi ha ni veritat ni ciència fora d'aquella que correspon a la concepció del món establerta, i al partit. Els drets de l'individu ja no existeixen, ni els dels grups isolats mencionats més amunt i que seran abolits totduna que li semblarà bé al partit.

L'estructura dels dos sistemes és semblant, però es distingeixen des del punt de vista de la concepció del món sobre la qual cada un dels dos pretén basar-se. La del bolxevisme rus és el marxisme. El partit comunista pretén realitzar l'ordre social futur, l'ordre social just, es fa l'avant guarda del proletariat en la lluita per aquesta realització; amb la seva dictadura, la del proletariat, pretén anular les distincions de classes; vol protegir la humanitat de les explotacions d'alguns; vol ajudar-la a alliberar-se del ròssec de la superstició religiosa sota tots els seus aspectes; vol fer-li reconèixer la única i vertadera realitat: el món social i econòmic. Aquesta concepció del món s'adapta perfectament a un país a on no existia encara una tècnica avançada, a on les masses eren encara poc ilustrades, a on, en un mot, els ideals del segle XIX europeu, la fe en la civilització i en la ciència, podien passar per ideals futurs.

La concepció del món nacional-socialista, al contrari, parteix d'una disposició d'esperit que és el resultat d'una decepció causada pel marxisme, ideal antic. Pretén ésser idealista, és a dir, subratlla abans que res la seva voluntat de canviar les circumstàncies anteriors, tan contràries a la naturalesa, i substituir una civilització caòtica per un ordre convenient al poble alemany.

Si el nacional-socialisme sembla treballar contra les potències anti-cristianes i anti-racistes del segle XIX, no és més que qüestió de tàctica: així té en compte la sensibilitat contagiosa del medis als quals s'adresa. Sap perfectament que la burgesia no s'uniria mai a un moviment que no cuidés la seva terminologia religiosa i moral. I aquest càlcul de propaganda s'ha demostrat exacte. Són precisament els elements conservadors i cristians els qui, a despit de tots els escrúpols sobre els seus mètodes de lluita, aplaudiren de totduna el moviment nacional-socialista perquè arrancava les masses al marxisme ateu, i preparava el terreny per a un renovellament cristià-conservador. Car, després de tot, el nacional-socialisme no sabia regnar tot sol; la seva manca d'experiència l'obligaria a cedir la direcció als medis cristians-conservadors... Era així que pensaven von Papen i Hugenberg al ajudar a Hitler a arribar al poder en 1933; és així que pensaven també amplexos medis burgesos llarg temps després encara d'aquesta arribada al poder. Els semblava cert i del tot natural que el partit nacional-socialista, fins després de l'eliminació dels elements cristians-conservadors, s'encarregàs del renovellament cristià-conservador, que Hitler al menys se'n faria el representant: no parlava d'un cristianisme positiu? Si fins i tot firmà un Concordat amb la Santa Seu! No calia més que esperar un poc; els sots-caps radicals desapareixerien, els incidents lamentables no es renovellarien, i es veuria que Hitler havia establert un nou imperi autoritari i cristià!

Aquesta confiança en la propaganda nacional-socialista i en els seus grans mots ha estat decebuda. Els mots d'ordre del nacional-socialisme alemany no signifiquen res, com tampoc els del bolxevisme rus. El partit de Lenin arribà al poder a Rússia a força d'explotar per si mateix i al seu profit l'anarquia regnant d'una manera vertaderament refinada, i prometent un esdevenidor sense burocràcia i sense militars. Però totes aquestes belles promeses d'un esdevenidor sense Estat i sense violència no condugueren més que a la fundació d'un Estat disposant d'una plenitud de poder en tots els dominis que, fins aquí, no havia tengut parió.—El nacional-socialisme està *contra* els partits, per evitar que elements mal preparats es mesclin en el govern i l'administració; crea un Estat a on tot dependeix de l'adhesió al partit nacional-socialista; és el partit qui és el poble; i aquell que es rebutjat es un enemic del poble.

Per comprendre els dos sistemes en llur essència, cal saber el que passa darrera els vels de la propaganda. En els dos casos es tracta d'aquella empresa que consisteix a reunir el màxim de possibilitats de poder en les mans d'un grup enèrgic, que es serveix sense escrúpol de tots els mitjans de propaganda possibles, i que no està lligat per cap consideració respecte la justícia, la tradició i la moral. La concepció que del món té aquest grup li permet de fer-se passar pel representant de la veritat, de la justícia a venir, de la comunitat del poble, etc..., i d'anular i dissoldre així tots els altres grups socials en llur qualitat de forces independents. Aquesta manera de concebre el món s'anomena marxisme entre els bolxevistes russos; racisme entre els altres...; l'efecte sociològic pràctic és igual en els dos casos. El bolxevista és el bon proletari, el nacional-socialista és el representant de la bona raça; Stalin és el vertader representat del proletariat, Hitler el cap de la selecció de les races. És precisament aquesta concepció del món la que admet i justifica la sobirania exclusiva i absoluta del partit, i al mateix temps, l'anorreament sense mercè de tots els seus adversaris, reals i "probables". La lluita contra els adversaris serveix també per produir i mantenir una tensió que orienta totes les forces de l'home vers la vida política i social, és a dir, vers el que ha estat ordonat pel partit bolxevista o nacional-socialista. El terror i la propaganda són típics en els dos sistemes; la propaganda serveix per provar que el terror no és més que una mesura forçada de defensa, que és amb la seva ajuda que la verdadera voluntat del poble i de les masses dona raó dels elements dolents i egoistes.

IV

Es en llur actitud enfront de la religió que es manifesta més clarament l'essència i els mètodes dels dos sistemes. És aquí que es comprèn com llurs ideologies són semblants, per bé que llurs maneres semblin diferents. El bolxevisme rus és francament atea. D'acord amb la seva concepció atea del món, suposa que la religió serveix, o bé per fer oblidar a l'home la seva incapacitat de penetrar les lleis naturals i socials, o bé per fer-lo instrument de certs medis que, per tal d'explotar-lo millor, s'esforcen de mantenir-lo en la ignorància i en dependència, amb ajuda de la religió. La religió desapareixerà, diu la doctrina, quan desapareixeran les seves rels socials, és a dir quan l'Estat acabarà de recolzar-la, i quan l'humanitat reeixirà en crear, dins el socialisme, una societat justa i perfecta. D'acord amb aquesta teoria, el bolxevisme refusa tota ajuda a la religió, i va encara més lluny, fent d'aquesta "qüestió privada" una qüestió que cal combatre, perquè està en contradicció amb la "il·lustració". Mes aquesta lluita contra la religió es mena sempre sota el pretext que "el poble no vol sentir parlar de religió". Lenin no es cansà d'ensenyar que era inhàbil de combatre la superstició amb la força, que no es tractava de provocar el fanatisme religiós sinó d'extirpar les rels socials de la religió.

La teoria nacional-socialista sembla favorable a la religió. El programa del partit parla del cristianisme positiu. És veritat que el subordina al sentiment racista germànic; cosa que posà els bisbes en guarda contra el nacional-socialisme i els dictà llurs advertències. Els oradors nacional-socialistes parlen de grat de la religió, s'atribueixen de grat sentiments religiosos; Adolf Hitler pronuncia sovint el nom de "Déu".. El moviment dels sense-Déu és combatut i prohibit; però tot això no és més que el recolzament d'una religió que, exactament com el bolxevisme deïfica l'Estat bolxevista i el proletariat que li correspon, deïfica l'Estat nacional-socialista i la raça que li correspon.

El bolxevisme és més franc en designar aquesta deïficació de les gran-

deses terrestres amb el nom d'ateisme; el nacional-socialisme l'anomena simplement religió, i es creu poder posar el cristianisme al servici d'aquesta "religió"—per raons de propaganda, tenguent compte, per exemple, dels costums tradicionals. Totduna que les Esglésies s'oposen a aquesta intrusió, a aquest canvi del règim nacional-socialisme, en favor de la religió, són atacades. No tenen dret a l'existència mes que quan estan promptes a servir el poble alemany, és a dir a subordinar-se a la concepció nacional-socialista. No volguent-ho fer, són combatudes. I no és un combat franc i obert: pròpiament parlant no hi ha contradicció entre les concepcions nacional-socialistes i el cristianisme; però, aspirant les Esglésies a un cert poder polític, llurs "representants polítics" lluiten contra l'Estat d'Adolf Hitler, miren amb desconfiança l'unificació del poble alemany sencer, tornant així accessoris els contrastos confessionals.

I vetaquí perquè les Esglésies són eliminades de la vida pública; s'intenta de prendre-les-hi la juvenut; no hi ha premsa confessional. Aquesta eliminació de la vida pública va acompanyada de la tendència a provar que el cristianisme, en realitat, no respon a la concepció del món, a la "Weltanschauung" alemanya, que és estranger al sentiment racista dels alemanys, etc. El Govern s'està encara de declarar-se públicament partidari d'aquestes tendències: es contenta de minar el cristianisme privant-lo, tant com possible, de la seva lliure activitat en públic, i fins i tot de la llibertat de paraula a la trona, i de la seva influència moral i educadora sobre el poble. Exactament com en la Unió de Soviets ateistes, l'Estat nacional-socialista no reconeix més que una sola publicitat, la determinada pel partit que té el poder, i aquesta publicitat no té més que un objectiu: la conservació i l'augment de poder d'aquest partit.

V

El bolxevisme és sense cap dubte un gran perill pel món sencer; car promet, en un llenguatge seduidor, un ordre de llibertat i de justícia a les masses que es senten explotades i tractades amb injustícia. El bolxevisme, però, sota la seva forma russa, avui ja no és jove. Hi ha certament sempre masses qui encara ignoren el que passa a la Rússia soviètica, que no s'han adonat encara que el bolxevisme rus no significa un millorament de les seves condicions de vida, sinó la militarització de la vida sencera i l'adveniment d'un Estat totpoderós qui no recula davant cap terror. Es cert que sempre hi ha alguns intellectuals qui, revoltats contra el món burgès, prenen en serio les promeses bolxevistes d'un món de justícia, sense explotadors ni explotats, i que creuen en la propaganda bolxevista. En general, però, el bolxevisme no té ja la seva primitiva potència d'encantament, car ja no és, de poc ençà, el moviment social més modern, proporcionador de la sola possibilitat d'apartar-se resoltament, públicament, d'una societat com la del segle XIX, devinguda insuportable amb totes les seves mentides. El bolxevisme sota la forma russo-marxista ha fet nèixer aquests moviments qui, com ell, organitzen fredament i cínica una societat atomitzada, i amb un grup qui domina aquesta societat sens reserva i sens escrúpol. El nacional-socialisme forma part d'aquests contra-moviments que adopten els mètodes bolxevistes per salvar el món d'un bolxevisme a la manera russa. Per llur ideologia anti-bolxevista s'atreuen els medis decebuts del bolxevisme, i aquells als quals el bolxevisme els sembla una terrible amenaça per llur pròpia existència.

Però no basta combatre el bolxevisme sota la seva forma proletària, per aturar el progrés de bolxevització que dissimula la màscara de l'ideologia

nacionalista. Si aquest progrés de bolxevització continua dins el món actual, en resultaran terribles perspectives d'esdevenidor. Són les qüestions de poder que decidiran de tot. La moral, la justícia i la religió devindran armes de propaganda per fortificar i desenvolupar la potència. Els centres oposats de potència es combatran amb l'ajuda de tots els mitjans possibles. El món serà francament inhumanitzat; el progrés d'inhumanització, dissimulat encara en el s. XIX, sota els records d'una vida pública cristiana, s'accentuarà incessantment; no s'atreviran encara a parlar-ne obertament, car el poder bolxevista també té necessitat d'una justificació declarant-se representant de la veritable concepció del món i de l'ordre veritable.

No crec que aquest progrés de bolxevització pugui ésser aturat per mitjans tàctics o pel poder polític. Crec que constitueix una malaltia, una malura de la qual són atacades les seleccions que tenen la direcció social. A Rússia, aquestes seleccions no han reeixit, en una situació crítica, a oposar-se al progrés de descomposició de les masses: foren escombrades per les masses desfermades qui no es donaven compte que així preparaven el terreny a una tirania sens parió, que coneix l'art de dissimular el seu caràcter vertader sota la propaganda i sota promeses d'un bell esdevenidor. A Alemanya, les seleccions sucumbiren en un moviment que pretenia ésser anti-materialista i anti-marxista. Sucumbiren davant el fet que cada home està en dependència des del punt de vista econòmic, que té por per la seva existència, car es diu: "Tot sol, què puc fer?"

A aquest progrés de la bolxevització no li podrà ésser feta oposició mes que quan les forces morals i tradicionals seran prou fortes per evitar una atomització de la societat i, per conseqüent, la dictadura de força d'un sol grup. Dins un món cristià el progrés del bolxevisme no ha de reeixir; Rússia no prova el contrari, car el cristianisme no hi era, en la selecció, una realitat moral unint-la d'una manera viva amb el poble naturalment cristià. La bolxevització viu de la fe—conscient o inconscient—que només el món visible de ço que és polític-social és el que compta... ¿Hi ha encara forces i grups qui saben—i no tan sols teòricament i en paraules,— que tot el que és polític-social no representa mes que una part dins un vast ordre total, que l'home és encara qualche cosa més que l'àtom d'una collectivitat que serveix objectius diferents per mitjà de la propaganda? Aquestes són les qüestions de l'esdevenidor d'Europa.

J. P. M., trad.

C R Ò N I C A

JUNTA GENERAL.—Dia 9 de febrer va tenir lloc la junta general anual reglamentària amb assistència de nombrosos associats. Se parlà de diversos assumptes, i es va llegir la Memòria del passat curs.

Se discutí una proposició del Senyor Joan Sanxo i Tous sobre l'actuació de l'Associació com a delegada de l'Associació protectora de l'ensenyança catalana. S'acordà nomenar una comissió formada pels senyors Ramon Morey i Andreu Ferrer perquè entengui en aquesta qüestió.

S'aprovà una proposició del senyor Francesc de B. Moll perquè es procuri la publicació d'una fulla en mallorquí en els diaris locals.

Se tractà amplament de la necessitat de fer gestions perquè s'estengui a les Balears el decret dit del bilingüisme escolar.

S'aprovà una proposició creant una nova categoria de socis forans, i es procedí a la renovació de la Directiva que quedà constituïda en la següent forma: President: Josep Sureda; V-P.: Miquel Forteza; Secretari: Joan Sanxo i Tous; V-S.: Antoni I. Alomar; Comptador: Joan Muntaner; Tresorer: Ramon Morey; Bibliotecari: Andreu Ferrer; Vocals: Joan Sanxo i Llodrà, Emili Darder, Miquel Massutí, Ignasi Ribes, Elvir Sans i F. de S. Aguiló.

Després de la Junta General va tenir lloc un dinar al restaurant Ca'n Tomeu, al que assistiren més de 25 comensals i durant el qual va regnar gran animació i es feren vots per la prosperitat de la nostra Associació i de la Cultura autòctona de Mallorca.

VISITES D'ART.—Han tengut lloc dues visites d'art, amb la companyia i sota el guiatge del canonge de la nostra seu M. I. Sr. Mn. Francesc Esteve. La primera fou a les voltes i les torres de la catedral, i l'altra al tresor de la mateixa, suara novament instalat amb tota dignitat.

HÓMENATGE A JOAN ALCOVER.—Amb motiu de complir-se enguany el desè aniversari de la mort de Joan Alcover, tingueren lloc diversos actes, els dies 29 de febrer i 1 de març. Dia 29 se va celebrar al saló de sessions de l'Ajuntament una solemne sessió necrològica presidida per les autoritats i per l'efigie del poeta finat. Obert l'acte, el Sr. Batle de la Ciutat va cedir la paraula al President de l'Associació, el qual va pronunciar el següent discurs:

“Dos mots, tan sols, per a donar les gràcies a l'Excm. Ajuntament per l'amable acollida que ha dispensat a l'idea de l'Associació per la Cultura de Mallorca, de celebrar l'aniversari de la mort del poeta Joan Alcover.

Cada any l'Associació ha resat, en la intimitat del recés casolà, el salm.

recordatori d'aquella vida exemplar. Constantment ha cuidat de mantenir encesa la llàntia d'amor en la terra que tant va estimar l'absent.

Era dolça la intimitat en què el recordàvem; afalagava el nostre cor el diàleg amb l'ombra del poeta, en el silenci de la llar, "sentint veïna l'eternitat". Era dolça aquesta manera de fer memòria d'ell, però una mica egoïsta, perquè Alcover no pertany a un petit grup: Alcover és de tot el poble. Perquè així ho sentim és que ens trobem reunits anit dins aquesta Sala. Jo no voldria submergir l'emoció d'aquest instant dins un va renou hiperbòlic. Me semblaria que profanava la memòria d'aquell home que va ésser, sobretot, elegant estimador de la mesura. Però, no puc oblidar tampoc que aquesta casa és la Casa de la Ciutat; no d'una ciutat qualsevol, sinó de la Ciutat de Mallorca, com se l'anomenava antigament i encara ara l'anomena la pagesia mallorquina: de la Ciutat, cap espiritual de l'illa. Vibra encara aquí dins el ressò de tota la nostra història, i és també aquí — deixau-m'ho dir amb un vers del mateix Alcover—, "on fermenta el llevat del temps futur".

Es escaient, doncs, que sigui precisament aquí on ens haguem aplegats, al voltant del poeta que va saber recollir, en la seva obra, l'ànima de Mallorca, viva i palpitant: que va saber fondre la pròpia dolor individual dins una universal i superior harmonia; que passà, dins versos inoblidables, al nostre poble, les eternes lliçons bíbliques.

La nostra Associació no és res; es fon i desapareix dins la gran massa ciutadana. És la Ciutat, cap de l'illa, la que ha volgut aplegar-nos a tots per tal de celebrar dignament la memòria de l'home que ens va revelar la profunda poesia de la nostra terra; poesia que tots sentim, però a la qual sols ell podia gosar donar una expressió exacta".

Acabat el parlament del Sr. Sureda, que va ésser molt aplaudit per la nombrosa i selecta concurrència, En Joan Pons i Marquès va llegir el treball que ja coneixen els nostres llegidors per haver-lo publicat el número de febrer. L'amic Pons va ésser també molt aplaudit. Seguidament el Mestre en Gai Saber Sr. Tous i Maroto recità *La Serra*, el Sr. Guillem Colom *La Relíquia* i *La Balanguera*, i el Sr. Pons el poema bíblic *Micol*. Va acabar l'acte, al que també assistí una representació de la distingida família del poeta homenajat, formada entre altres pel seu fill Pau i germans Pere i Antoni, amb unes paraules del Batle Sr. Darder, qui va fer constar que per l'impossibilitat en què s'havia trobat el Sr. Governador d'assistir a l'acte, li havia conferit la seva representació. Felicità a l'Associació, que un any darrera l'altre, d'ençà de la mort del poeta li ret el seu homenatge. Digué que el Mestre ha d'ésser el vertader president de l'Associació, la qual quan ell vivia sempre cercava els seus valuosos consells, rebent d'ell encoratjaments per seguir la seva tasca. El temps, va afegir, serveix per aquilatar el valor de les figures que sobressurten. Moltes no resisteixen a tal prova. No és d'aquestes la de N'Alcover, que anirà creixent a través del temps. En nom de la Ciutat es va adherir a l'homenatge.

El diumenge dia 1 de març al migdia, tingué lloc l'acte de col·locar dues monumentals corones de flors naturals, en el monument a l'autor de *La Serra* emplaçat a la Glorieta, l'una ofrena de l'Ajuntament i l'altra de l'Associació. A l'acte s'adheriren, i en ell feren acte de presència amb les seves respectives senyeres, l'Orfeó Mallorquí, l'Orfeó Republicà Balear, l'Orfeó La Protectora, l'Orfeó "Montepio de l'Arrabal" i la Capella Clàssica de Mallorca. Un nombrosíssim públic va assistir a l'acte, a més de les autoritats. Primerament el Sr. Josep Sureda en nom de l'Associació va llegir el següent parlament:

“Ciutadans!

Tots sabeu que aquesta font que ara voltam és la realització d'un desig expressat pel poeta Joan Alcover. Ell no volia una de tantes abstraccions en marbre on fins hi falta la calor d'un niu. Ell volia un lloc d'habitació humana, un recó on hi brolli una font pública, i les veïnes, cap al tard, hi conversin mentre el doll d'aigua remoreja caient a dins els càntirs. Voldria—deia ell—, que una mica d'ànima hi habités.

El nostre poble no ha oblidat les altes lliçons que ens donà en vida el poeta; un any darrera l'altre s'ha vingut recordant la seva memòria, i a l'entorn de la font que ell desitjava hi contemplam, no ja aquella mica d'ànima que ell freturava, sinó l'ànima sencera del poble de qui ell va ésser el verb melodiós.

Les estrofes de “La Balanguera”, que aviat hem de cantar, volen ja de boca en boca, les sap tothom. Les jovenetes i els jovençans al modular-les hi posen aquella íntima emoció que surt del més profund del cor, i que té tot el perfum de la pàtria antiga.

Perquè nosaltres no som uns nous-vinguts a la vida de l'esperit. Som un poble antic que viu un moment de vida nova. Som fills d'un poble, que

girant l'ullada cap enrera
guaita les ombres de l'avior
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llavor.

Si l'incansable Balanguera fila sense parar mai és—bé que ens ho recorda la cançó—per a teixir la senyera pel jovent, i aquesta senyera està feta de tradicions i d'esperances. És bella com un vel de núvia teixit amb les cabelleres d'or de l'infantesa qui s'enfila, i les cabelleres d'argent de la vellura qui se'n va; de totes les generacions que successivament han treballat, han patit i han fruit damunt aquesta terra beneïda de Mallorca.

Jo no sé si els dies del ressorgiment patri que ens ha tocat viure corresponen, en realitat, a aquella alba que destriava la Balanguera dins la profunda nit tranquil·la, però el fet de trobar-nos reunits aquí precisament per honorar la memòria del poeta que tal poesia ens va donar, crec que ens autoritza a creure-ho així.

El poble mallorquí se sent compenetrat amb l'obra del poeta, i això passa sols quan el poeta ha sabut plasmar en versos que sonin amb un dring d'eternitat, el sentir i l'ànima del seu poble. Quan ha sabut ésser el verb, la paraula del seu poble.

Benhaja el poble que sap honorar el seu poeta, però benhaja també el poeta que sap ésser expressió pura del seu poble. Benhaja el poeta que, per damunt del trafegar de cada dia, de les lluites de cada dia, sap mostrar-nos la columna de foc, la llum guiadora, que sap encendre dins el nostre cor el desig de superar-nos caminant sense descans vers l'ideal que ell va entreveure.

L'exemple i l'obra de N'Alcover caminen davant nostre amb un onejar gracios de senyera que agiten tots els vents que ens arriben, masells dels perfums de la serra, de flaires de pagesia, i va cridant per damunt de tota l'illa el gran crit esperançador de: Mallorca endavant!

Permeteu-me abans d'acabar, que renovi a l'Ajuntament de la Ciutat l'expressió de l'agraïment de l'entitat organitzadora d'aquest acte per l'entusiasta col·laboració que ha aportat al mateix, i que doni les gràcies més sentides

als orfeons i a les mases corals que han volgut acompanyar-nos en aquesta festa”.

Després el Sr. Batle en un entusiasta discurs va dir que l'acte que se celebrava era grandíós, no sols per la presència de l'Ajuntament en corporació, sinó també per la del públic. Digué que l'acte era de justícia ja que el mereixia l'home a qui se tributa l'homenatge. A n'aquest tots el consideren el poeta de Mallorca per antonomàssia. N'Alcover va començar en la seva joventut a escriure en castellà, però quan hagué d'expressar sentiments íntims del seu cor, se va expressar sempre en català, en la llengua de Ramon Llull. Se va congratular de dur en aquest acte d'homenatge la representació oficial de la Ciutat. Se va felicitar també que ara hagi estat possible rendir aquest tribut al poeta que va enaltir la llengua, que en altres dies ha sofert vexacions. Va acabar aludint a les estrofes de *La Balanguera*, dient que cal mirar cap als vells per adquirir les lliçons de l'experiència i cap als nins per ésser ells els homes de la ciutat futura.

Els dos parlaments varen ésser molt aplaudits. Seguidament tots els Orfeons, juntament amb la Banda Municipal, varen interpretar l'himne *La Balanguera*, que també corejà el públic. L'acte, que resultà molt lluït va tenir un digne caràcter. A aquests actes s'adherí amb una expressiva carta l'Associació d'Amics d'En Costa de Pollença.

VETLADA NECROLÒGICA EN MEMÒRIA DE D. JOAN ROSSELLÓ DE SO'N FORTEZA.—Va tenir lloc en el local de l'Associació dia 5 de març, a les set del vespre, davant una nombrosa i selecta concurrència presidida per la família del finat. Mn. Salvador Galmés llegí la semblança del prosista finat que reproduim en aquest mateix número. Després En Guillem Colom llegí l'elegia en recordança de D. Joan, que ja coneixen els nostres llegidors per haver-la insertada en el nostre número passat. Tots dos foren molt aplaudits.

LÀPIDA A MR. BYNE.—Van per bon camí els treballs per col·locar en lloc adient de la nostra ciutat vella, un rellotge de sol commemoratiu de l'illustre arquitecte nordamericà, gran amic de Mallorca i benemèrit il·lustrador de l'arquitectura mallorquina, Mr. Arthur Byne. Creim que el projectat homenatge prest podrà ésser aviat un fet.

L'EXTENSIÓ DEL DECRET SOBRE EL BILINGÜISME A MALLORCA.—Per l'Associació ha estat cursada una petició al Sr. Ministre d'Instrucció Pública, demanant que pel Govern de la República sia dictat un decret fent extensiu a les Balears el decret dit de bilingüisme escolar, dictat per a Catalunya l'any 1931. Es d'esperar que la petició serà aviat atesa així com mereix, per raons pedagògiques i de tota índole.

E L S L L I B R E S

CABOT Llompart, Juan.—*Jovellanos, confinado en Mallorca.*
—Portada de Fadler. Fotografias de Arbós.—Palma, Fernando Soler, 1936.—85 pp. 12.º

Escrita en castellà acaba d'aparèixer aquesta obreta d'un jove mallorquí primer en el camp de les lletres, i per aixó i perquè no s'ho mereix, no volem silenciar-la.

Molts són els estudis que ja s'han publicat sobre l'estada a Mallorca de Jovellanos, però, fins ara, cap com el que ens ofereix En Cabot, havia estat dirigit, en forma de popularització del fet històric, a la gran massa dels lectors.

El llibre que comentam està ben presentat: és una monografia amable i interessant escrita en forma literària ben cuidada i amena

Hem dit que aquest treball és de popularització del fet històric, i hem de creure també que el seu autor no pretén altra cosa. Si no fós així li hauríem de retreure una sensible manca d'investigació del tema, que no és complet, ni resumeix tan sols tot el que s'ha publicat sobre el fet de l'estada de Jovellanos a Mallorca, inclús per autors mallorquins i en publicacions nostres.

Si l'obra publicada per En Cabot pretén solament donar a conèixer al gros públic una part dels episodis—i no precisament dels més interessants—que decoraren l'estada a la nostra terra de l'ex-ministre de Carles IV, sia arribada en bona hora i accepti l'autor la nostra felicitació.—E. S. R.

NAVARRO, Francisco de P.—*Nuevos datos sobre la continua variación de la temperatura de las aguas submarinas en la bahía de Palma de Mallorca.*—Madrid, 1935, 30 p.

La contínua i callada labor que realitza el Laboratori Oceanogràfic de S'Aigo Dolça, de tant en tant surt a llum en els resums i estudis que publica l'Institut Espanyol d'Oceanografia. El Sr. Navarro ens dóna a conèixer en el present estudi les seves darreres observacions sobre l'existència de ràpides variacions periòdiques en la temperatura de les aigües submarines de la badia de Palma. L'autor ens diu que aquest sorprenent fenomen fou evidenciat per ell durant l'estiu de 1933 i que els resultats recollits de dites observacions, més les del present estudi els ha posats en mans del geofísic italià Professor Vercelli, el qual publicarà el resultat dels anàlisis que n'haurà fet.

El present estudi, que porta el n.º 90 de la Sèrie II de les *Notas y Resúmenes del Instituto Español de Oceanografía*, comprèn els resultats de les observacions dutes a cap durant l'estiu de 1934, agrupades elles en deu tandes, i cada tanda o

sèrie d'observacions va acompanyada d'un diagrama per representar la variació tèrmica de l'aigua submarina i un quadre d'observacions.

Felicitam al Sr. Navarro per la seva tasca, que tant ha de contribuir al coneixement d'aquest fenomen físic marí o *marea submarina*, motiu del present estudi, tan poc conegut dins l'oceanografia.—J. M. B.

PONS, Antoni.—*Carles V a Mallorca i l'expedició d'Alger*.
—Ciutat de Mallorca, Tip. d'Amengual i Muntaner, S. A.,
1936.—80 pp. 4.º.

Amb una assiduitat que no demanca, Mn. Antoni Pons ens ve oferint les seves obres, totes elles esponeroses de saba patriòtica i d'alt sentit i gran interès lingüístic.

El llibre que ara ens ofrena fou publicat temps ha, en forma d'articles, a les columnes del diari «La Almudaina», del qual l'ha extret en tirada a part, i és per això que un gran nombre de lectors ja el coneixien. Però, aquest treball, importantíssim dins el seu ram i el més complet i acabat de tots quants han vist la llum sobre el tema que tan magistralment descapdella, mereixia els honors de figurar en un volum, i percatat el seu autor de l'interés que havia desvetllat en el públic i a precís d'alguns dels seus amics, s'ha decidit a publicar-lo en la forma que ho ha fet.

En *Carles V a Mallorca i l'expedició d'Alger* descriu Mn. Pons, amb caràcter vigorós i precís, els preparatius per la vinguda del César, la seva estada a Mallorca i l'empresa i desastre d'Alger, abocant-hi a mans plenes uns sens fi de detalls curiosíssims i atractius que fan que el lector, abstret i captivat, no pugui deixar el llibre fins després d'haver girat el darrer full; i aquest, ens sembla, és l'elogi millor que en puguem fer.

Aquesta obra, enquadrada admirablement, porta també infinitat de dades i descripcions de coses que, a primera vista, sembla que no tenen relació amb els fets que vol exposar l'autor, però que serveixen a meravella per situar-nos en l'escenari de l'època, presentant-nos la ciutat i la gent d'aquell temps com en una tela de colors vius i reals, i això és, dins el camp dels estudis històrics, una de les condicions més necessàries i a l'ensem més agradables per el lector.

Mn. Pons, la preparació del qual per els estudis històrics és de tothom reconeguda, és un investigador constant dels arxius, i de la cantera verge extreu sempre els materials que fan tan atractius i agradívols els seus treballs. En aquest darrer llibre, ultra comprovar-s'hi la seva gran preparació, hi sobresurt el cúmulo de coneixements que poseeix el seu autor i que ajuden tan profitosament a situar el lector dins l'època.

El lèxic emprat en aquesta obra per Mn. Pons, és ressent un poc de l'arcaisme literari dels documents emprats, però això, si bé pot ésser en alguna ocasió un entrebanc per el lector no iniciat, és, al contrari, per altres una font de belles troballes i riqueses de la llengua vernàcula i constitueix per tant un nou incentiu per a la lectura del llibre.

Carles V a Mallorca i l'expedició d'Alger és una obra, en fi, que no pot mancar en els prestatges d'una escollida llibreria.—E. S. R.

ROIG i Llop, Tomàs.—*El paradís perdut*.—Quaderns Literaris.—Volum 95.—Barcelona, 1936. 74 pp. 12.º

El nostre estimat col·laborador En Tomàs Roig i Llop, del qual ja hem tengut avinentesa de parlar en distintes ocasions des d'aquesta mateixa secció, acaba de donar a llum, editat per "Quaderns Literaris", aquest nou llibre.

Roig i Llop és un literat exquisit, de gust i de forma impecable i estilitzada, impressionista i d'una gran sensibilitat, i per això els seus contes, novel·letes curtes, reuneixen tots els caires d'una bona literatura en prosa. *El paradís perdut*, més que un llibre nou, és un recull seleccionat de treballs ja publicats, però, no per no ésser nou deixa de constituir una novetat, ja que l'obra d'aquest autor sempre és fresca i agradable. Entre els reculls d'aquest llibre hi hem vist, per cert, la novel·leta curta "Elegia canina", publicada en aquesta Revista.

Pròxims a publicar té encara Roig i Llop els següents llibres, que esperam amb impaciència: *Siluetes epigramàtiques*, II volum; *Records d'infant*; *El preu del silenci* i *El quart rei d'Orient*. Avui és indiscutible el pes de l'obra de Roig i Llop en el camp de la literatura moderna catalana.—E. S. R.

LLIBRES NOUS

P. Coromines: *Del meu comerç amb En Joan Maragall* (La Revista).—Ibsen: *Peer Gynt*. Adaptació de V. Gassol i J. Puig i Ferrer (Barcino).—T. Roig i Llop: *El paradís perdut*.—Joan Santamaria: *Adam i Eva*. Novel·la (Edicions Mediterrània).—Mn. Camil Geis: *Glossari de Pietat* (Biblioteca Sabadellenca).—Ramon Xurriguera: *Desordre*, Novel·la.—Montaigne: *Assaigs*. Vol. II. Trad. de M. Rubió Tudurí.—J. M. Prous i Vila: *Quatre gotes de sang*. Dietari d'un català al Marroc.—V. Gassol: *La mort de l'ós*. Poema coreogràfic.—*Annals del Periodisme català*. Quadern 21.—Doctor J. Casanelles: *Psalms peitencials*.—*Lletanies dels Sants*.—*Antologia general de la poesia catalana*. (Quaderns Literaris).—J. M. Cases: *Hores africanes*.—C. Gasòliba: *Vela, Manual del patró de Yacht* (Llibreria Sintès).—*Estudis Universitaris Catalans*. Vol. XIX. 1934.—*Discussions sobre temes de Dret públic*. Editat per l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. M. Janés i Duran: *Murmuris de Corn Mari*.—Giovanni Papini: *Sant Agustí*. Trad. d'Agustí Esclasans (Quaderns Literaris).—Dr. Torras i Bages: *Apologètiques* (Obres completes).

Ha sortit també el primer fascicle d'una nova *Geografia de Catalunya* il·lustrada, de la Llibreria Catalònia.

L E S A R T S

CINEMA

CRIM I CÀSTIG

Fer la crítica del film *Crim i càstig* equivaldria a fer-la de la novella de Dostoievski, cosa que no pretenim aquí; però si voldríem fer remarcar la tasca enorme que suposa tant pel director com pels intèrprets, el realitzar aquesta meravellosa versió cinematogràfica de l'obra immortal.

La primera dificultat amb que toparia Pierre Chenal fóra la de triar l'artista a qui millor escaigués el tipus psicològic del personatge central de l'obra. Cal dir que l'encert de Chenal va ésser absolut, quan es va decidir per Pierre Blanchar? L'identificació de l'artista i el director amb la psicologia del personatge és tal, que el millor elogi que feim és dir que tant se val llegir l'obra com veure el film. Harry Baur, malgrat el seu virtuosisme acadèmic, una mica perillós per a obres russes, omple l'escena amb la seva forta personalitat i gran intel·ligència. Aquests tres homes, amb l'ajuda d'una tècnica altrament perfecta, han assolit plenament traslladar al cinema una obra de tan gran dificultat. *Crim i càstig* és la demostració que les possibilitats i qualitats del cinema per plasmar plàsticament les reaccions psicològiques, són definitives.

No ens esplicam com després d'haver vist la versió de Pierre Chenal un home del talent del director Josep von Sternberg hagi consentit en fer de *Crim i càstig* un film més de gansters, gènere que té la simpatia del gran públic americà. Ni els personatges, ni tan sols l'esperit de la diguem-ne adaptació americana, assolirien l'aplaudiment de qui hagués llegit i agafat la novella, vol dir del públic intel·ligent i culte.—G. F. M.

RECULLS DE FORA

A ESPANYA

La inquietud social que seguí arreu d'Espanya a les eleccions del 16 de febrer, no desaparegué encara totalment durant la primera quinzena de març. A diversos indrets de la península es repetiren els incendis i els atentats. Altrament, seguí l'estat d'alarma vigent arreu i la censura de premsa.

Dia 16 capvespre tengué lloc la sessió d'obertura de la nova Cambra de Diputats, de la qual fou elegit President el Sr. D. Martinez Barrio per 386 vots. Les reunions successives foren dedicades a examen i aprovació o desaprovació de les actes. La discussió d'una proposició anunciada per la Ceda sobre l'ordre públic fou suspesa, a indicació del Govern, per indisposició del Ministre de la Governació. En la sessió del 24, a petició del Govern, fou novament ajornat el debat sobre l'ordre públic.

En la sessió de la Comissió d'Actes de la Cambra de dia 30, després de llarga discussió s'acordà proposar l'anullació de les de Granada, cosa que motivà la retirada dels representants dels partits de dreta. El president de la Comissió, Sr. Prieto, presentà també la seva irrevocable dimissió del càrrec. En la sessió de la Cambra del dia 31, després de llegit aquell dictamen, es retiraren les minories de la Ceda, Renovació Espanyola i Tradicionalistes.

La Gaceta de Madrid de dia 18 publicà un Decret convocant eleccions municipals per la renovació total dels Ajuntaments a tota Espanya, excepció feta de Catalunya, per dia 12 d'abril.

El diumenge dia 1 arribaren a Barcelona, procedents de Madrid, e Sr. Companys i demés Consellers de la Generalitat, als quals fou feta una triomfal rebuda. El mateix dia prengueren possessió dels seus càrrecs del Govern de la Generalitat.

Davant el Tribunal de Garanties tengué lloc dia 2 la vista del recurs d'inconstitucionalitat contra la llei del 2 gener 1935, interposat pel President interí del Parlament Català, Sr. A. Martinez Domingo. Dia 5 fou feta pública la sentència que declarava la inconstitucionalitat material d'aquella llei.

Dijous dia 26 reprengué les sessions el Parlament Català. Després de la sessió de l'endemà, en la que foren aprovats diversos projectes d'Hisenda, les sessions foren novament suspeses fins a la segona quinzena d'abril.

El restabliment de la setmana de 44 hores a Barcelona disposat per la

Conselleria de Treball donà origen a una vaga del ram de metallúrgia, que durava encara a finals de març.

A L'ESTRANGER

Dia 7 denuncià Alemanya el tractat de Locarno. En un discurs al Reichstag, que celebrà aquell dia la seva darrera sessió, Hitler declarà la transcendental resolució, basada segons digué en la conclusió del pacte franco-soviètic, encara no ratificat pel Senat francès—que ho feu dia 12 per 226 vots contra 48—al mateix temps que les tropes alemanyes ocupaven la zona renana, desmilitaritzada pels articles 42 i 43 del tractat de Versalles.

L'actitud d'Alemanya produí la natural reacció de protesta entre els demés Estats firmants del tractat de Locarno, que es reuniren dia 10 a París, representats pels Srs. Flandin (França), Eden (Anglaterra), Van Zeeland (Bèlgica) i Cerrutti (Itàlia). Les converses foren seguides dia 12 a Londres, on els reunits acordaren sotmetre la violació alemanya dels tractats a la S. de N.

En sessió extraordinària es reuní a Londres dia 14 el Consell de la Societat de Nacions, al qual s'invità a assistir Alemanya. Aquesta envià una Delegació presidida per Von Ribbentrop, que prengué part en la sessió del Consell de dia 18. Dia 19 aprovà el Consell per unanimitat la moció franco-belga declarant la violació per Alemanya del tractat de Versalles, decisió no acceptada per la representació del Reich.

Mentrestant havien seguit les converses entre els locarnians, Anglaterra, Bèlgica, França i Itàlia, que adreçaren a Alemanya un Memorandum, el qual no fou acceptat. El Consell de la S. de N., vistes les dificultats per una immediata solució, ajornà "sine die" les reunions a Londres, per reprendre en tot cas a Ginebra. Dia 31 tornava arribar a Londres l'enviat especial de Hitler, Von Ribbentrop, amb un Memorandum de proposicions alemanyes.

A Alemanya, dia 29 tengué lloc el plebiscit sobre la política exterior del Führer i elecció del nou Reichstag, precedit d'una sèrie de discursos electorals de Hitler, el qual obtengué prop de 45 milions de vots a favor de la seva política militar, amb un percentatge del 99% entre el total de votants.

A Roma es reuniren per unes converses italo-austro-hongareses amb el Sr. Mussolini, els Srs. Schusning i Gomboes; al final es feu públic un comunicat sobre els dos acords presos, un de caràcter polític i l'altre econòmic, que refermen els protocols establerts en 1934.

Dia 25 fou signat a Londres un tractat naval entre Anglaterra, França i els Estats Units. Les negociacions d'aquest tractat duraven des del 9 de desembre 1935, i se n'havien retirat el Japó i Itàlia.

EL CONFLICTE ITALO-ABISSINI

A Ginebra es reuní, dia 3, el Comitè dels 13 i prengué per unanimitat l'acord d'invitar els Governos de Roma i Addis Abeba a negociar una nova solució amistosa. Les respostes s'esperarien fins dia 10. Les dues parts belligerants acceptaren la proposta, però les hostilitats no foren suspeses.

Dia 23, en la reunió a Londres del Comitè dels 13 fou encarregat el seu president Sr. Madariaga de gestionar prop d'Abissínia i de Itàlia la cessació de les hostilitats a l'Àfrica oriental.

Mentrestant, continuava l'avenç de les forces del Mariscal Badoglio contra les abissínies comandades pel mateix Negus, i els bombardeigs de Harrar i altres ciutats.

OBITUARI

A París morí dia 18 el conegut polític grec Eleuteri Venizelos. Era nat a Creta en 1864. La seva inquieta història política va intimament unida a la del seu poble, des de la insurrecció de 1889 fins a la recent restauració monàrquica de 1935.

CULTURALS

Anexe al Servici dels Monuments Històrics de França, institució vella de més de cent anys, s'acaba de crear una Associació, l'objecte exclusiu de la qual és la publicació d'un Butlletí periòdic dels Monuments Històrics que doni compte de l'activitat d'aquell servici.

En la discussió que va tenir lloc a la Comissió sexta de l'última Assembla de la Societat de Nacions, referent als treballs de la Comissió de Cooperació Intel·lectual, el delegat espanyol Sr. Joan Estelrich va preconitzar en la seva intervenció, les diverses solucions per a la defensa de les humanitats clàssiques.

El tema fou recollit i àmpliament comentat per els representants de les diverses delegacions, i amb el fi de portar a terme l'iniciativa del delegat espanyol, el delegat d'Hongria formulà en nom del seu govern una invitació al Comité permanent de Lletres i Arts, per organitzar una Conferència a Budapest, dedicada a la qüestió de les humanitats.

L'invitació del govern hongarès, sotmesa primerament a la consideració del Comité permanent de Lletres i Arts i del Secretari general de la Societat de Nacions, s'ha acceptat; havent-se decidit organitzar a Budapest, a partir del 8 de juny proper, una Conferència sobre el tema proposat pel senyor Estelrich: "Paper de les humanitats en la formació de l'home modern".

Assistiran a aquesta Conferència les eminents personalitats que formen part del Comité permanent de Lletres i Arts, a més a més d'altres, especialitzades en la matèria, que han estat invitades personalment. El delegat espanyol, el nostre amic i company Estelrich, ha estat encarregat per l'Institut Internacional de Cooperació Intel·lectual, de redactar sobre el conjunt del tema, el programa que haurà de seguir-se per a la seva discussió.

Dia 15 en un concert de l'Associació Obrera de Concerts, a Barcelona, es presentà com a director al front d'una petita orquestra de cambra de disset components, el nostre amic Baltasar Samper. El concert, dedicat a Bach, Vivaldi, Telemann i altres, fou un nou èxit del músic mallorquí, èxit que ens plau fer constar en aquestes pàgines de L. N. T.

Del mateix Samper foren executades, en el concert del Liceu de dia 19, de la Sèrie de Primavera, les "Dues danses mallorquines per a orquestra de corda i piano".

N O T I C I A R I

CARNAVAL

La desfilada de carrosses organitzada per la societat Unió Protectora Mercantil durant el proppassat carnaval assolí un èxit. El Jurat qualificador concedí un premi de setcentes pessetes a la que representava una góndola veneciana; un altre de quatrecentes a un pati romà i el tercer a una canoa. La U. P. M. en presentà una amb un Mercuri.

NOU CAMI

L'Ajuntament d'Andraitx ha obtingut una subvenció del Govern per l'obertura del camí entre el Port i el Camp de Mar. Així, ultra donar feina als obrers en atur, obri al turisme noves zones d'insuperables belleses.

ESCOLES

El Ministeri d'Instrucció Pública ha resolt que es considerin provisionalment creades algunes escoles nacionals a la nostra ciutat, Alcúdia i Cabrera.

LA ILLA DE CABRERA, SANATORI

Una revista d'Estònia ha parlat d'un projecte de comprar l'illa balearica de Cabrera per tal de muntar-hi un sanatori, ja que les seves condicions temperades, són favorables als malalts estònics, que no poden gaudir-les en llurs terres, de fret intensíssim.

INAUGURACIÓ DE GRUPS ESCOLARS

S'han posat les primeres pedres dels grups escolars dels Hostalets, del carrer de la reina Violant i de l'Avinguda d'Estanislau Figueres, prop de l'Escola Graduada, amb assistència de les autoritats i de nombrós públic i fent-hi també acte de presència la nostra bandera. Hi feren bells parlaments el Batle Sr. Darder, l'Inspector Sr. Capó i el conseller municipal Sr. Gómez.

LA LLOTJA DE CONTRACTACIÓ DE PEIX

Es diu que la Direcció general d'Obres Hidràuliques i Ports té anunciat pel començ del propinent mes d'abril la subhasta de les obres per a la construcció d'una llotja de contractació de peix, les quals minvaran els efectes de l'atur obrer.

Amb aquest fi la "Caja de Ahorros" ha fet un préstec a l'Ajuntament de cinc-centes mil pessetes. Aquesta entitat ha començat a construir també una barriada de cases barates, en número de quaranta tres, l'import de les quals munta la quantitat de trescentes setanta dues mil pessetes.

OBITUARI

Ha mort a Sóller, a edat ben avançada, el pintor Cristòfol Pizà i Ensenyat, tan conegut per les seves obres, salpeses de gràcia fina, fruit de la seva sòlida preparació d'artista. De ben jove, pensionat per la Diputació de Balears, estudià amb entusiasme l'art de la pintura a Roma, estudi que refermà amb èxit a París, Nimes i Barcelona. Tots recordam encara l'excel·lent impressió que ens produïa l'exposició de teles feta a Palma l'any 1929 per En Pizà, complaent als precs de bons amics que aconseguien treure'l del seu habitual isolament. Havia obtingut premis en concursos nacionals i estrangers, i Sóller, el seu poble nadiu, acabava d'honorar la seva memòria donant el nom de l'artista traspasat a un dels seus carrers.

MILLORES PER LA CIUTAT

Al glacis de Santa Catarina i davant l'edifici en construcció de l'escola graduada, han estat sembrats molts d'arbres, com també als costats de la Riera, prop del pont. S'han obert novament els dispensaris benèfics a les barriades de llevant i ponent per ordre del Batle Sr. Darder, i s'han senyalat diversos indrets per jugar-hi els infants, llevant-los així de tot perill. Es van enderrocant les deixalles que havien romases en peu de la porta de Jesús, i s'urbanitzen noves zones de l'eixampla.

El cronista ha de consignar amb plaer que el Batle hagi publicat alguns pregons o bans en la nostra llengua benvolguda.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

ANTONI IGNASI ALOMAR

Redacció i Administració: *Escursach*, 8, 1er.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA

DISPONIBLE

JOSEP CASASNOVAS

SANTO DOMINGO. 22 I 24
TELÈFON 2221 : PALMA

FUMISTERIA : SANEJAMENT : BATERIA DE CUINA : ESTUPES
CUINES ECONOMIQUES : WATER - CLOSETS
BANYS : LAVABOS

BERNARDÍ SEGUI

CONTRACTISTA D'OBRES

CARRER 93, 3
TELÈFON, 1135

PALMA DE MALLORCA

Menjau galletes,
però...

GALLETES

CETRE

BOLSERIA, 7

PALMA DE MALLORCA

SUMARI

LA RESTAURACIÓ DE L'AUTONOMIA

DON JOAN ROSSELLÓ DE SO'N FORTEZA . . .	Salvador Galmés, Prev.
LA TAFONA	† Joan Rosselló de So'n Forteza.
INVITACIÓ AL CANT	Bartomeu Forteza.
L'ENTOMÒLEG MALLORQUÍ GMÀ. J. JORDÀ, TEATÍ	G. Colom Casanovas.
LECTURES	J. P. M., trad.

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

ELS LLIBRES.—LES ARTS

RECULLS DE FORA

NOTICIARI

Número solt. . . 1'25 Pts.

Per retrats excel·lents

RUL·LAN

I per decorar la vostra casa,

fotografies d'art

RUL·LAN

Palacio, 10 - Telèfon 1935

Palma de Mallorca